

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:**KERKELIJK LEVEN 913**A.L. Th. de Bruijne/
G.J. van Middelkoop
Een tijd van verschuivingen**MEDITATIEF 917**A.J. Mol
In eigen hand**ACHTERGRONDEN 919**P. Houtman
Biechten en biechthoren**SAMENLEVING 923**A.J. Verbrugh
Publieke godsdienst en
een multireligieuze
samenleving (1)**EVANGELISATIE 926**D. Griffioen
Samenwerking in zending
en evangelisatie**UIT ALLE VOLKEN 930**W.M. Bakker
Tegenstellingen**LIED VAN DE WEEK 931**J. Smelik
Verheug u. gij dochter van Sion**en verder...**Persberichten
Kerknieuws
Meegelenzen**KERKELIJK LEVEN / A.L.Th. de Bruijne en G.J. van Middelkoop**

EEN TIJD VAN VERSCHUIVINGEN

Interview met prof. dr M. te Velde

We interviewden vijf eindredacteuren van de laatste halve eeuw. Vandaag hef laatste gesprek uit de reeks, met prof. dr M. te Velde, Geboren in 1950 groeide hij op in een predikantsgezin. Hij studeerde theologie in de periode van de moeiten na de Open Brief. Zijn eerste gemeente was Neede, waar hij in 1975 begon. Vervolgens diende hij de kerk van Enschede-Oost van 1982 tot 1988. Sindsdien is hij hoogleraar Kerkgeschiedenis, Kerkrecht en Gemeenteopbouw aan de Theologische Universiteit te Kampen. Vanaf eind jaren tachtig was hij bij de redactie van De Reformatie betrokken, eerst als lid van de kernredactie en van 1994 tot 1998 als eindredacteur. Wat was dat voor een periode?

Nadenken over veranderingen

Toen ik gevraagd werd voor de redactie, stond ik daar heel aarzelend tegenover. Ik heb mijzelf nooit beschouwd als iemand die geschikt is om stukken te schrijven. Gezien m'n positie in Kampen werd er verwacht dat ik bijdragen zou leveren voor de

rubriek Kerkelijk Leven. Schrijven kost mij altijd heel veel tijd. Het coachen van het blad, de grote lijnen uitzetten en het wekelijks beraad van de kernredactie, daaraan wilde ik wel meedoen. Toen W.G. de Vries vertrok, ben ik hem opgevolgd als eindredacteur. De jaren dat ik in de redactie heb gezeten zijn vooral een

periode geweest van *nadenken over verschuivingen*. Nadenken over visie- en koersveranderingen in het gereformeerde leven die nogal ingrijpend waren.

De grondslagen daarvoor waren naar mijn idee al wel een aantal jaren eerder gelegd, in de discussies onder het eindredacteurschap van Douma, eind jaren zeventig, begin jaren tachtig. In de eerste helft van de jaren tachtig werd een redactiestatuut opgesteld en een kernredactie gevormd. Dat was een bepaalde vorm om bij verschil van mening toch binnen één blad te kunnen blijven opereren.

Maar je ziet dan wel, dat het een kleine tien jaar later niet meer zo gemakkelijk is zo'n modus vivendi te bewaren zonder ook inhoudelijke

delijke uitspraken te doen. Je moet toch ook een keer tot klaarheid komen en je koers bijstellen of niet bijstellen. Die jaren zijn naar mijn gevoel wel heel sterk gestempeld geweest door die spanning.

Bezinnings-congressen

Dat heeft zich sinds 1992 wat geconcentreerd rond de *verbreding van het Nederlands Dagblad* en de *verbreding* van het GPV. We hebben toen tweemaal een *Reformatie-congres* belegd, een keer in *Nunspeet* en een keer in *Nijkerk*. Op één van die congressen merkte ik: er zijn mensen in de sfeer van politiek en krant, die eigenlijk *deze* discussies al achter zich gelaten hebben. Je kreeg het idee dat het in de verbredingsdiscussies van de jaren negentig ging om achterhoedegevechten. Zelf kwam ik helemaal uit een kerkelijk klimaat, met een sterke verbondenheid met de vrijgemaakte traditie van vlak na de oorlog. Eén keer per maand kregen we vroeger op de catechisatie kerkgeschiedenis uit *Bewaard bevel* van ds Van Tongeren. We waren gepokt en gemazeld in het onder woorden brengen van de verschillen met de synodaal-gereformeerden.

In de jaren zestig zijn we door ervaringen op school en als student ook getraind in de confrontatie met de Nederlands Gereformeerden. En als je dan zo'n dertien jaar als predikant in de kerken werkt, ben je in 1988 niet daar waar sommige niet-theologen in bepaalde maatschappelijke verbanden naar toe waren gegroeid. Dat heb ik op die conferentie in Nunspeet gemerkt.

Organisatie, confessie en kerk

De bezinning over meer openheid in Gereformeerde kring stempelde de jaren in De Reformatie.

W.G. de Vries benadrukte altijd heel sterk de band tussen organisatie, confessie en kerk. Ik deed dat ook, maar op een andere manier, voor mijn idee. Ik heb altijd geprobeerd de problematiek wat meer *in factoren te ontbinden*. Zo heb ik met betrekking tot het ND gezegd: je kunt op verschillende niveaus kiezen voor verbondenheid aan een bepaalde kerkelijke kring. Naast principiële overwegingen voor en tegen zijn er ook meer praktische, sociaal-culturele factoren. En ik heb altijd sterke aversie gehad tegen *tactiek* op dit punt. Als je zulke verbreding wilt gaan doorvoeren, zeg dan open en eerlijk wat je wilt. Zet geen kleine stapjes en roep dan dat er helemaal geen verdere veranderingenstappen zullen komen, want je kunt op je vingers natellen, dat die er wel zullen komen, zoals die er intussen ook gekomen zijn. Ik vond dat dubbel. En aan de andere kant, als je wilt verbreden, moet je ook de mensen die je erbij wilt hebben, hertrekken in de besprekingen over waar je heen wilt.

In die discussies kwamen er allerlei gevoelens los. En dan zaten we in De Reformatie op een lastige plek. Voor een aantal mensen gingen we niet ver genoeg en voor andere mensen veel te ver. In die situatie hebben we een redelijk terughoudende koers gevolgd. Maar de mensen van *Nader Bekeken* vonden, dat het toch nog anders moest en dat vond ik wel teleurstellend. Tegelijk begrijp ik er ook wel iets van. Ik heb zelf vaak het vervelende gevoel gehad dat De Reformatie een te ongevaarlijk blad was, in de zin van een beetje zus, een beetje zo. We durfden niet zonder meer voor iets te vechten. Ook binnen de redactie was het niet eenvoudig de mensen op één lijn te houden. De eensgezindheid stond een jaar of wat toch wel behoorlijk onder spanning.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DRS. B. BOS,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DR. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.S.D. BAAS, J.M. DE JONG,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
OR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Dr. Damstraat 174, 8262 GJ Kampen.
Tel. (038) 3310886.

Alle stukken **bestemd** voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER:

Print Media bv. Bedum. Technische Realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, **postbus** 7 9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie)
E-mail reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank 6630 92620

ABONNEMENT:

f 92,50 per jaar Studenten f 77,- per jaar
(binnenland), f 179,- per jaar (buitenland
zeepost) Opzegging dient 1 maand voor
het verstrijken van het lopende jaar te
geschieden.

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto)

De Reformatie is op **cassette** verkrijgbaar
bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is **niet** toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

Royaal en loyaal

Principieel gezien koos ik voor *een royalere opstelling* dan Nader Bekeken. Ik meen ook dat ik zo dichterbij zit bij wat Schilder beoogde, die zulke dingen mijns inziens ook regelmatig gezegd heeft: samenwerking met anderen? prima! maar dan wel op een formule die eerlijk is. Waarbij je in de kerk geen andere verhalen hoeft te houden dan in de politieke partij of waar dan ook. Met open vizier veranderen dus. Hadden wij zelf voorop moeten lopen in die bezinning op verbreding? Dat we dat niet gedaan hebben, heeft een heleboel met *loyaliteit* te maken. Ik wist niet beter of we hadden de verhalen van de jaren vijftig en zestig ook in de jaren zeventig en tachtig doorgegeven. We spraken over andere kerken toen op een minder radicale manier dan we vroeger over de synodaal Gereformeerde Kerken spraken. Maar bij die meer open mind kenden we nog wel een nadrukkelijk afwijzen van andere kerkelijke wegen. En we verdedigden loyaal de eenmaal gekozen koers ten aanzien van Gereformeerde organisaties.

Toen ik in de redactie van De Reformatie kwam, bracht ik die sterke loyaliteit ten opzichte van het traditionele vrijgemaakt-gereformeerde gedachtegoed met mij mee. Ik had toen zeker niet het gevoel van: 'het is goed geweest voor die tijd, maar vandaag moet het heel anders, en dan moeten we het maar zus of zo gaan doen.' Ik was leerling van Kamphuis en Trimp en Douma, die wel hun onderlinge discussies over deze dingen hadden gevoerd, maar voor mijn gevoel een *balans* hadden bereikt, waarbij we vooralsnog moesten blijven. Achteraf denk ik: zijn de problemen in de jaren tachtig misschien onder de tafel gehouden, zodat het meer een wapen-

stilstand was dan een inhoudelijk gedragen *modus vivendi*? Maar zelf ben ik er meer vanuit gegaan dat het een redelijk evenwicht was, wat we vervolgens moesten handhaven, tenzij we daar duchtig over zouden confereren.

Gebrek aan communicatie

Op de Reformatie-congressen viel mij op dat er een gebrek aan communicatie was tussen predikanten en kerkelijke wereld enerzijds en aan de andere kant de mensen die in politiek en krant bezig waren. Dat is ons opgebroken. In de jaren vijftig en zestig zaten er veel meer dominees in allerlei besturen van organisaties. Dat had misschien wel wat ongezonds. Maar in de latere situaties werden het *circuits die langs elkaar heen draaiden*. Er was eenvoudig geen platform waarop je elkaar ontmoette. De mensen in de maatschappelijke organisaties hebben toen een trend gezet waar de kerk weinig in betrokken was en weinig in kerken kon. Zelf had ik van huis uit aan de ene kant dus een grote loyaliteit naar de traditionele gereformeerde organisatievormen. Aan de andere kant sprak de katholieke opstelling van Schilder mij aan. Dat werd ook versterkt door mijn ervaringen in de Achterhoek, waar we verhoudingsgewijs een vrij open plek hadden in de samenleving, zodat je meer open dacht over vormen van samenwerking.

Eigenlijk sta ik nog steeds zo tegenover de dingen als ik toen heb geschreven.

Invloed van de cultuur

Steeds sterker heb ik ontdekt, dat wat zich ontwikkelt in de cultuur, veel meer van invloed is op kerkelijk en christelijk handelen dan ik wel eens gedacht heb. Een

defensieve houding daartegenover kan wel eens contraproductief worden. Ik heb meer oog gekregen voor de *contextuele bepaaldheid van dingen*. Dat brengt me tot een andere houding. In een nieuwe context moeten we proberen na te denken over de vraag *hoe we nu positief vorm geven aan wat de HERE van ons vraagt*. Zo, dat de vitaliteit van het christelijk geloof en van de gereformeerde overtuiging opnieuw merkbaar wordt, zonder dat je die zoekt in het continueren van eenmaal gemaakte keuzes.

Als ik denk aan de situatie waarin ik groot geworden ben tot mijn twaalfde, dertiende jaar, dan was dat in een overwegend christelijke omgeving, waar je geen discussies had met godlooche-naars. Niet alleen vrijgemaakten, maar iedereen hield zich bezig met waarheidsdiscussies. En het was in die wereld ook heel gewoon dat er rond het kerk-zijn een heel netwerk van organisaties bestonden. Men is dat van ons wel kerkistisch gaan noemen, maar dat kwam omdat we maar zo'n klein kerkje waren. Als we net zo groot waren geweest als de Hervormde Kerk had men ons lang niet zo kerkistisch gevonden. De Hervormden hebben dat toch gewoon ook: een krans van organisaties om de kerk?

Er is veel veranderd. Vandaag zie je veel nadrukkelijker de ongelovigen staan als mensen met wie je in gesprek kunt gaan. En daardoor let je ook meer op wat wij met andere christenen gemeenschappelijk hebben. Daarin heeft de EO een heel belangrijke rol gehad en die speelt ze nog.

Onderling beraad nodig

In de tijd van het Nunspeetse congres heb ik meer dan eens gedacht: wat jammer, dat wij als kerken geen *uitwisselingsorgaan*

hebben om met elkaar eens te praten over wat zich allemaal aan het voltrekken is! Onze kerkelijke structuren kennen wel beslisorganen, maar geen breedkerkelijk overleg over dingen die ons gezamenlijk raken. Dat doe je op congressen of in de bladen of op dagen van het GVI. De besluitvorming in de kerken moet niet plaatsvinden zonder een onderling kerkelijk beraad naast wat in de kerkelijke pers wordt geschreven. Er zou een bovenplaatselijk overleg van kerken moeten zijn, waar we kunnen spreken over de vraag: hoe gaat het met onze kerken? En over allerlei deelvragen die ons in de kerken bezighouden.

leiding geven

Dat raakt ook de vraag naar de rol van de kerkelijke pers. Je wordt geacht in een blad leiding te geven over zaken waarover ik liever de kerkeraden, de verantwoordelijke ambtsdragers, zou spreken.

Mij lijkt daarom heel belangrijk dat we de dingen uit de wereld om ons heen analyseren en dat ten dienste van de meningsvorming in de kerken. Je moet de mensen materiaal bieden om beter allerlei keuzes te maken. Ons leidinggeven moet een zaak zijn van gezichtspunten aandragen, met overtuiging, zonedig met een oproep om die weg te gaan, *appellerend* dus, niet dwingend.

Verdere ontwikkelingen

Ik vind, dat De Reformatie in de rubriek Kerkelijk Leven de laatste jaren sterker geworden is. Ik bedoel daarmee: meer betrokken op die kerkelijke onderwerpen waarop een blad moet ingaan. Zaken die van bovenplaatselijk belang zijn: liturgie, gezangen, de alfa-cursus, dat soort onderwerpen spreekt mij heel erg aan.

Vanuit verschillende invalshoeken worden waardevolle bijdragen geleverd.

Graag zou ik willen, dat het nog meer een *gebruiksblad* zou zijn. Dat zou kunnen op het terrein van *geloofsopbouw* en pastoraat en het terrein van *gemeenteopbouw*. Het zou goed zijn veel in te gaan op dingen op het grensvlak van pastoraat en praktijk, pastoraat en psychologie. Dingen waar heel veel mensen in hun geloofspraktijk en hun christenleven mee worstelen. En waar je ook steeds weer opnieuw aandacht aan moet geven.

En naar de gemeenteopbouw: er zijn heel veel dingen die in de gemeente aan het veranderen en aan het schuiven zijn. Het GVT heeft niet echt een gemeentephouw-bulletin. Dat missen wij in onze kring. Er zou meer *uitwisseling* mogelijk zijn. Heel veel mensen hebben behoefte aan *praktijkverhalen* over hoe liet in een gemeente gaat, met een stimulerende werking. Mensen hebben behoefte aan verhalen. De Reformatie mag voor die sector wel wat meer 'narratief' worden.

Verbetering van toerusting

Wat onze kerken missen, dat is degelijkheid. Echte kennis van zaken. Dieper in dingen duiken. Er wordt gigantisch veel gepraat op een smalle basis, met bijzonder weinig body. Maar dat pak je niet via de bladen aan. Het is misschien niet uitgesloten om langs andere wegen dan door het lezen van veel boeken tot een stuk inzicht en kennis te komen. Maar dan is het iets voor onze kerken als totaal om eens te kijken wat nu het goede toerustingstraject is en wat de juiste methoden daarvoor zijn. Daar moet je didactische mensen bij hebben en mensen die hebben

nagedacht over wat je met de informatietechnologie kunt doen.

Je moet daarvoor niet alles van een blad verwachten. En anderszijds mag je niet verwachten, dat potentiële auteurs naast een volledige drukke baan ook nog in staat zijn de kerken van de beste voorlichting te voorzien. Als we het als kerken belangrijk vinden dat de kerkleden goede voorlichting krijgen, moeten we ook bereid zijn daarin te investeren en bijvoorbeeld goede mensen daarvoor gedeeltelijk vrij te stellen.

En hiermee besluiten wij deze serie van vijf interviews. We spraken met de eindredacteurs over hun werk voor ons blad. Het werd een ontmoeting met heel verschillende mensen, van wie u in hun verhaal een goed portret hebt gekregen. En zicht op wat hen bezig hield en bezielde in hun werken voor De Reformatie. De interviews geven daarnaast ook een kijk op zo'n vijftig jaar geschiedenis van de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken. We staan daar nog te dicht op voor een afgerond oordeel. Toch tekenen zich in deze interviews wel enkele lijnen af, die verhelderend kunnen werken voor onze taxatie van de situatie van vandaag. Wanneer dat mogelijk is, willen we daar later nog eens op terugkomen. De aandacht waard zijn ook de verschillende opmerkingen die gemaakt werden over 'leidinggeven': welke rol kan de gereformeerde kerkelijke pers spelen vandaag? Moet zij vooral oriënteren en toerusten of ook meer of minder nadrukkelijk richting wijzen? Ook voor de discussies over deze vraag geven de interviews aardige hints. We zijn onze vroegere eindredacteurs voor de inhoudsvolle en verhelderende gesprekken dan ook zeer erkentelijk.

1 Samuel 4 : 19 - 22

meditatief

zelf doen!

Daar heb je Annelies van een jaar of drie. Pittig en eigenwijs. Ze probeert zelf haar boterham klaar te maken. De hagelslag ligt meer naast het bord dan op de boterham. Als moeder wil je haas uiteraard helpen. "Zelf doen" is de zelfverzekerde reactie. Ze ploetert verder om zelfstandig te worden. Dat vinden we prachtig.

Zo zitten we allemaal een beetje **in** elkaar: jezelf redden, het zelf voor elkaar boksen, onafhankelijk zijn.

Die jongelui van 1h uiten zich soms nog hruter. Mariette wil niet betutteld worden.

Je waarschuwt voor gevaren die loeren. Ouders houden hun hart vast. Dat zeggen ze tegen dochterlief. Maar zij waardeert dat niet altijd.

Bemoei u toch niet zo mei mij. Ik kom er-heus zelf wel uit. Ik kan goed op mezelf passen.

Ik ben geen baby meer!

oorlog

De eeuwenlange strijd tussen Israël en de Filistijnen laat weer op. Gods volk heeft de nederlaag geleden. Het komt niet in hen op zich de vraag te stellen waarom ze van de vijand verloren.

Terwijl het onderwijs van eeuwen daar duidelijk in is: de HERE wil zijn volk een lesje leren.

Ze moeten nadenken over hun zonden. Er wordt berouw geëist. Of de HERE beproeft tien: weten jullie je afhankelijk van MIJ?

Maar, niets van dit alles. Israël zal zichzelf wel redden. Ze hebben een prima plan.

Ze halen de ark van God op om als 'geheim wapen' in de oorlog te dienen.

Oneerbiedig gezegd: ze hebben de joker ingezet.

Met God in je midden kan het toch niet mis gaan!

Ze hebben God gemanipuleerd. Wat betekent dit moeilijke woord? Ik bedoel dit:

'met het dragen van de ark naai het front nemen ze het heft in eigen handen'.

Ze tillen God naar het front. Nu moet Hij voor hen vechten.

vier lijken

De oorlog loopt uit op een zware nederlaag voor Gods volk. Naast de vele slachtoffers komen nog eens; vier doden in een familiekring: Hofni, Pinehas, Eli en de vrouw van Pinehas.

Met deze schoondochter van Eli gebeurt er wat bijzonders. Ze is hoogzwanger. Ze hoort het bericht van de nederlaag en kromt zich om te baren. Ze brengt een zoon ter wereld. Deze dochter van Eva gaat haar leven verliezen. De vrouwen om haar heen proberen haar te troosten in haar sterven: je hebt een zoon ter wereld gebracht. Dat is een geweldige troost voor een vrouw in Tsi-nel. Moeder worden van een zoon. Mee mogen werken aan de toekomst van Gods volk.

Maas in de naam die ze aan de jongen geeft - **TKABOD** - laat ze zien dat ze die troost niet op prijs stelt.

eerloos

Weg is de eer uit Israël. Dat is de betekenis van Ikabod. Twee maal geeft ze de uitleg: want de verbondsark is in de handen van de vijand gekomen. Gods volk is echt eerloos ten onder gegaan. De troon van de **HERE** God is in de macht van de Filistijnen. Daarom sterft de vrouw van de priester Pinehas ongetroost. Ik heb dan wel een jongen gekregen, maar als hij met zijn vriendjes up straat gaat spelen roepen ze hem: he, weg is de cci- uil Israël, kom je mee voetballen? Een zoon van een priester die straks geen priesterwerk heeft te doen. Immers de troon van God is niet meer te midden van het Verbondsvolk. De **eer** van de **HERE** is tevens zijn macht. Is deze vrouw een koude kikker: om haar schoonvader, haar zwager en haar man lijkt ze niet te treuren. Ze belijdt haar geloof: omdat de ark verloren is gegaan is de eer van Israël te grabbel, en dan is ook alles verloren. De **vrouw** van Pinehas weet de gebeurtenissen op juiste waarde te schatten. Gods troon is **weg**. Hoe hard hebben de Israëlieten **IMMANUEL** nodig. God-bij-zijn-volk. Nu zijn ze eerloos, dus machteloos. Volk zonder toekomst. Tenzij God zelf de reddingslijn doortrekt: de komst van zijn Zoon. De Hogepriester uit Juda. God met ons in Jezus Christus.

klauwen of armen

Wie het waagt het heft van Gods troon in eigen handen te nemen

komt in de klauwen van satan. Ieder die zich niet wil laten dragen door de Alniachtige komt erachter hoe machteloos hij is. 'Jezelf redden' wordt de weg naar de ondergang.

In de oorlog tegen het rijk van de duivel moesten we onze handen vnuwen en onze knieën buigen.

Vertrouw op de HERE en doe je ogen dicht. Hij draagt zijn kinderen in zijn Vaderlijke armen. Machtig!

Ds. A.J. Mol is predikant van de Gereformeerde Kerk te Winsum (Gn.)

Persbericht

Model beroepingsbrief met overige voorwaarden.

Het GMV heeft in samenwerking met het Platform van Commissies van Beheer een model-beroepingsbrief uitgebracht met daaraan gekoppeld een regeling *overige voorwaarden*. Het GMV heeft de afgelopen jaren vastgesteld dat de regelingen rond (vervroegde) emeritering, het bewonen van de pastorie en de regels rond het traktement en vergoedingen volstrekt onvoldoende worden vastgelegd als bijlage bij een beroepingsbrief.

Met het opstellen van een document waarin de voorwaarden bij de vervulling van het ambt van dienaar van het Woord worden vastgelegd, hopen het GMV en het Platform van Commissies van Beheer te bereiken dat onduidelijkheden en interpretatieverschillen over de rechtsttoestand van de predikant in relatie tot de gemeente waaraan hij verbonden is, kunnen worden voorkomen. In de praktijk blijkt bijvoorbeeld dat tussen een kerkelijke gemeente en de predikant de afspraken over emeritaat en invaliditeitsemeritaat niet of niet voldoende zijn vastgelegd. De overige voorwaarden regelen thans dat de geldende uitkeringsregels nu ook tussen predikant en gemeente meteen in de beroepingsbrief worden vastgelegd. Ook de regels mel betrekking tot het bewonen van de pastorie zijn in het document opgenomen.

Daarnaast is het document zo ingericht dat de opbouw van het traktement en de vergoedingen, de voorwaarden die behoren bij de vervulling van het ambt, kunnen worden omschreven.

Het GMV presenteerde de nieuwe uitgave voor het eerst op de kerkenradendag van het GVI te Zwolle. Gelijktijdig werd de beroepingsbrief toegezonden aan de kerken die lid zijn van het Platform van Commissies van Beheer en de predikanten. Het GMV heeft zich beperkt tot de voorwaarden bij de beroepingsbrief, maar zou het wenselijk vinden dat de tekst van de model-beroepingsbrief als zodanig ook eens werd herzien en geactualiseerd. Het ligt echter meer op het terrein van de kerken zelf.

HANDBOEK 2000

Compleet overzicht met alle gegevens van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gerangschikt per particuliere synode en classis op alfabet. Met diverse registers, waarmee u snel en eenvoudig de juiste informatie bij de hand heeft.

Gegevens over onder meer: Kerken, Predikanten, Generale Synode, Theologische Universiteit, Onderwijs, Bladen, Buitenlandse Kerken. Nu ook met emailadressen (voor zover bekend).

Versijning eind maart / medio april 2000.

Verkoopprijs f 18,50
ISBN 90 5294 199 8

Uitgave: Print Media

Distributie: Profiel Uitgeverij
Postbus 7

9780 AA Bedum
tel. (050) 301 21 44
fax (050) 301 27 32
email info@profiel.nl /
handboek@scholma.nl

Te bestellen bij de boekhandel en Profiel Uitgeverij

OPROEP

Vaak wordt het Handboek rechtstreeks verkocht via een of meerdere contactpersonen binnen uw gemeente.

Bent u zelf contactpersoon en heeft u nog niets van uw verkoopkanaal (boekhandel / uitgeverij) vernomen, neemt u dan a.u.b. hierover contact op met

Profiel Uitgeverij
(mevr. J. Medema).
050-301 21 44;
email handboek@scholma.nl.

BIECHTEN EN BIECHTHOREN

P. Houtman

A achtergronden

Er wordt gebiecht. Zonder er onderzoek naar te hebben gedaan, waag ik deze stelling.

Misschien wordt er het meest gebiecht in vertrouwensrelaties: echtgenoten tegenover elkaar, vrienden en vriendinnen onderling.

Met biecht bedoel ik hier een belijdenis van zonde tegenover God en/of tegenover derden; niet het vragen om excuus aan degene tegenover wie de misdraging heeft plaatsgevonden, zelf.

Soms gaan mensen ook naar een pastor om te biechten. En het komt meermalen voor dat een vrouw die een abortus heeft ondergaan, achteraf komt biechten bij een maatschappelijk werkster bij de VBOK. Er komen ook schuldbelijdenissen voor in bepaalde t.v.-programma's.

Naar protestantse overtuiging kan dat allemaal biecht heten. Je bent niet verplicht bij een pastor te biechten, je kunt je eigen biechtvader (of 'biechtmoeder') kiezen.

De indruk bestaat dat er in onze tijd niet veel gebiecht wordt. Dat is een indruk; met een harde stelling hierover kun je maar beter voorzichtig zijn. Als er weinig gebiecht wordt, tegenover een medemens, een christen, hoeft dat, op zichzelf gezien, niet verkeerd te zijn. Het kan zijn dat christenen hun zonden biechten rechtstreeks tegenover God, in de binnenkamer, en instemmend met de publieke schuldbelijdenis van de gemeente in de kerkdienst.

den vergeven kan en doet God alleen. Het is de eerste stelling van Luther: De paus (en daarmee: elke ambtsdrager) kan geen zonden vergeven, dan voorzover hij verklaart of bevestigt, dat deze door God om Christus' wil vergeven zijn.

Daar kwam nog meer bezwaar bij. Zonden kun je niet tellen of wegen; je kunt mensen dan ook niet verplichten, al hun zware zonden ('doodzonden') te biechten, want dat is onbegonnen werk. Weinig biechten tussen mensen onderling hoeft dus op zich geen slechte zaak te zijn. Daar komt bij dat er ook veel andere moeiten zijn die een mens drukken dan alleen persoonlijke schuld. In gebeden uit de nood in de Psalmen komt meermalen belijdenis van schuld voor, maar lang niet altijd.

Zorg

Toch kan de indruk: 'er wordt weinig gebiecht', een uitdrukking van zorg zijn. Zou de centrale boodschap van het evangelie, de vergeving van zonden, wel overkomen, wel ingang vinden in de harten van mensen? Of zou die misschien tot een vanzelfsprekendheid voor christenen zijn geworden? Zouden christenen leven met een schemerachtig geweten, een vaag besef van het-is-wel-niet-best-maar-toch-wel-goed? Zouden ze hun verantwoordelijkheid tegenover de concrete wil van God uit de weg gaan? Zouden ze met veel onbeleden zonden door het leven gaan?, zonder daar onder gebukt te gaan?

Reformatie

De Reformatie heeft afgerekend met een aantal rooms-katholieke opvattingen rond de biecht. In hoofdzaak gaat het om twee punten. In de eerste plaats: de kerk kan de vergeving van de zonden niet afhankelijk maken van de biecht bij een priester of pastor. Dat is tirannie - men polemiseer-

de toen nog in ongezouten termen -, heersen over de gewetens. Een gelovige kan de vergeving van zijn zonden rechtstreeks van God krijgen; tussenkomst van een mens is daar niet voor nodig. In de tweede plaats: gelovigen moeten dan ook niet denken dat een mens, al is hij ook kerkelijk ambtsdrager, hun hun zonde kan vergeven. Dat is bijgeloof. Zon-

In de Westerse cultuur lijkt schuld geen grote rol te spelen. Dai valt bijvoorbeeld op in vergelijking met het Russische levensgevoel. In de romans van Dostojevski is schuld een centraal thema ('Schuld en boete'). Schuld is daardoor bij ons moeilijker bespreekbaar. - De behoefte aan schuldbelijdenis, tegen het eind van de twintigste eeuw, over kruistochten en slavernij zegt in dit verband heel weinig, omdat het daarin niet over individuele schuld gaat. De eigen persoon kan daarin buiten schot blijven. - Zou misschien het evangelie van de Reformatie zo zijn misverstaan, dat schuld een probleem tussen God en jou persoonlijk is, waar je rechtstreeks met Hem mee in het reine moet komen en waar een ander niet mee te maken heeft?

Zo hebben de reformatoren het zelf in ieder geval niet gezien. Zij waren wel degelijk voorstanders van de persoonlijke schuldbelijdenis tegenover een medemens, bij voorkeur een pastor; in Luthers lijn werd dat zelfs lange tijd een vaste regel.

De tekst uit Jakobus 5 vers 16: "Belijdt daarom elkaar uw zonden...", gaf daarbij richting. Hoe die tekst ook precies uitgelegd moet worden, er staat in ieder geval een aanmoediging om hij het belijden van je zonden een beroep te doen op een medemens. Blijf er niet alleen mee rondlopen!

Het zou een slecht teken zijn als er niet meer gebiecht werd. Schuld is een probleem en in veel gevallen heeft een mens daar de hulp van een medemens bij nodig. Gezonde prediking stimuleert tot belijdenis van schuld. Zeker een pastor moet beschikbaar zijn om daarnaar te luisteren en mensen te helpen om Gods vergeving te zoeken en te vinden.

Die pastor doet er overigens

goed aan, zich af te vragen in hoeverre hij zelf gebruik maakt van deze mogelijkheid en bij een medemens te biecht gaat.

Pleidooi

Betekent dat nu dat we zonder meer in kunnen stemmen met "Een pleidooi voor de biecht", dat Johan Weij geschreven heeft?

De schrijver is zelf reformatisch pastor; als ik het nieuws goed heb gevolgd en geïnterpreteerd, is hij kort na het verschijnen van dit boekje overgegaan van de Gereformeerde Kerken (synodaal) naar de Nederlands Gereformeerde kerken.

Zijn boekje geeft een inleiding in dit onderwerp in een kort bestek en voor een kleine prijs; dat is op zich al een verdienste. De standpunten van Luther en Calvijn worden overzichtelijk gepresenteerd. De toon is ontwapenend onpolemisch. Het boekje is eigentijds, onder andere in de zelfstandige aandacht die psychologisch inzichten krijgen. Ondanks alle negatieve ervaringen die een rooms-katholiek maar met de biecht kan hebben, al vanaf zijn kinderjaren, blijft hij behoefte hebben aan die 'was-machine' - dat is de boodschap van een Ievensecht-humorrijk gedicht van Jos Brink, waar het boek, heel sterk, mee opent.

Schuldgevoelens

Het pleidooi voor de biecht loopt uit op een aantal protestantse *biechtliturgieën*. De schrijver geeft ook een eigen ontwerp. Bij dit idee van een biechtliturgie zet ik m'n kritische en aanvullende opmerkingen in: aan het eind bespreek ik wat we er m.i. van kunnen leren.

M.i. wordt met zo'n liturgie de biecht te veel geformaliseerd. Om verschillende redenen lijkt me dat niet mogelijk.

Het begint al met de openingsformule. Bij Weij zelf begint de pastor met: "We zijn hier samengekomen om onze schuld tegenover God te belijden." Maar in de praktijk veel een pastor, als iemand bij hem komt om een vertrouwelijk gesprek, veelal nog niet waar het over zal gaan. Dat moet eerst verkend worden. Weij geeft een aantal voorwaarden voor goed biechtpastoraat; daarbij geeft hij ook een aantal voorwaarden voor de 'pastorant', degene die om pastoraat komt. Op zich gezonde incichten: het geloof is onmisbaar. Maar kan een pastor aan iemand die bij hem komt om hulp, eigenlijk wel voorwaarden vooraf stellen? Terecht geeft Weij aan dat er mogelijk eerst gewerkt moet worden aan wat er ontbreekt. Dat kan een uitvoeriger gesprek nodig maken. Een gesprek is ook nodig om 'echte' schuldgevoelens van 'onechte' te onderscheiden. De psychologie wijst ons daarop. Er zijn ook schuldgevoelens die mensen aangepaard worden door hun omgeving. Veel mensen zijn geneigd zichzelf te hoge eisen te stellen, met als gevolg voortdurend knagende schuldgevoelens. Er zijn mensen die, zodra de dominie op bezoek komt, zich beginnen te verontschuldigen over het feit dat ze zo weinig in de kerk komen of aan gemeenteactiviteiten meedoen. Als de pastor daarover met ze dooppraat, blijkt meermalen dat ze daar een heel respectabele reden voor hebben: dat er een verhindering is. In plaats van aan tekortschieten lijden ze onder beproeviging: iets niet kunnen wat ze in wezen wel graag zouden willen. Zulke mensen zijn geholpen met een gesprek over de vraag: wat verwachten anderen van mij, en ik zelf, en wat verwacht de Here van mij, in mijn situatie? Hoe kan ik, met hulp van buiten wellicht, weer terug naar wat ik zo

graag zou willen? Vergevende genade is dan weliswaar de basis van het gesprek (zoals van elk pastoraal gesprek), maar niet de focus.

Een gesprek kan ook nodig zijn om de mate van verantwoordelijkheid te onderzoeken. Was er misschien sprake van onwetendheid (waar overigens ook een stuk schuld in kan steken). onervarenheid, onhandigheid, naïviteit? Het biechtgesprek moet de pastorant ook een opening bieden om van z'n fout te leren.

Berouw

Moet de pastor ook "de echtheid van het berouw toetsen"? Dat klinkt negatief, als heersen over het geweten van een ander. Als in onze omgeving, waarin dat zo ongebruikelijk is, iemand bij een ander z'n zonden komt opbiechten, dan neem hij of zij al een heel hoge drempel. Waarschijnlijk is er dan veel eerder troost nodig dan kritische vragen. Ja, en toch... Is de pastorant echt uit op vergeving, of wil hij alleen z'n verhaal kwijt (zo vraagt ook dit hoek terecht)? Biechtgesprekken vinden vaak plaats op het moment dat iemand in problemen is gekomen door de gevolgen van zijn daad. Wil hij ook echt vergeving van God, of zoekt hij alleen steun in die ellendige situatie? Waarschijnlijk heeft hij beide nodig. Een tactvol gesprek om hierin helderheid te krijgen, kan nodig zijn. Wat is de eerste vereiste voor de pastor? Weij zegt, heel eigentijds: luisteren. Ik zou zeggen: de eerste vereiste is dat de pastor zelf weet van schuld en vergeving. Allebei. In beide moet hij naast de biechteling kunnen gaan staan. Het evangelie van de overvloedige genade, dat een zondaar ertoe dringt om Gods vergeving te zoeken als zijn enige en ruimschoots voldoende hoop en troost, moet de pastor in de botten zitten.

Vrijpraak

Hoe moet de pastor de vergeving uitspreken? Weij pleit voor een zo stellig mogelijke formule.

"God vergeeft u lieden uw zonden". De biechteling moet vooral niet in onzekerheid worden gelaten.

Ik heb hier m'n reserves. Niet, dat de pastor niet heel stellig van vergeving zou mogen en moeten spreken. De bijbelse boodschap over David en Petrus, de verloren zoon en de tweede moordenaar aan het kruis, de profetieën van de bevrijding uit de ballingschap..., bovenal Golgota zelf, moet hij in z'n hart geschreven hebben staan.

Maar de pastor moet de schijn vermijden, dat hij een zekerheid zou bieden die boven die van het geschreven, eeuwige Woord uit zou gaan. Alsof een zondaar dat nodig zou hebben. Dit inzicht ligt in het verlengde van waar het in de Reformatie om ging. Een pastor mag een biechteling niet aan zichzelf binden, ook niet maar voor één moment, maar alleen aan Christus. Op die manier helpt hij de ander om te groeien naar volwassenheid, in ellendekennis en in geloof.

Weij bespreekt (uiteraard) de tekst uit Johannes 20 vers 23:

"Wie gij hun zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden; wie gij ze toerekent, die zijn ze toegerekend". Weij acht het "gij" in deze tekst (in afwijking van Calvijn) direct van toepassing op de pastor vandaag.

Alleen: hij durft alleen het eerste gedeelte te hantieren. "Mij ontbreekt de wijsheid om precies te bepalen wanneer dat moment is aangebroken", namelijk dat de vergeving niet mag worden aangezegd.

Twee wegen

Ik proef in deze zekerheid aan de ene kant en onzekerheid aan

de andere kant een merkwaardige onevenwichtigheid. De voorzichtigheid komt liefdevol over. De schrijver staat in contact met een kerkelijke praktijk waarin alleen nog maar van genade en niet meer van oordeel sprake is. Maar hij levert zich daar niet aan uit. Uiteindelijk neemt hij het wel op voor confronterend pastoraat, dat behoefte aan biecht wekt."

Toch is hij hier te aarzelend.

Gods vergeving toezeggen, het evangelie aan een medemens voorhouden, heeft toch alleen zin als die vergeving niet vanzelfsprekend is; als je die moet krijgen, omdat je die anders echt kunt mislopen. Wij leven van het evangelie van de bevrijding van het oordeel van God. Het biechtgesprek vindt plaats in dit spanningsveld. Het gaat over de enige weg om te gaan: die van geloof en bekering. Op de achtergrond speelt de mogelijkheid van de andere, verkeerde weg. Daardoor krijgt het gesprek z'n urgentie en z'n diepte.

Biechten doet iemand vanuit een gedrukt geweten. Begrijpelijk dat een boek over dit onderwerp in deze tijd van dat probleem uitgaat. Maar het blijft van belang om te onderscheiden tussen schuldgevoel en 'objectieve' schuld. Beter gezegd: hoe ik als mens mijn schuld beleef, en hoe God die ziet.

"...En bewijzen"

De Reformatie brak met de rooms-katholieke gedachte van een boetedoening, door de priester opgelegd, als voorwaarde voor het krijgen van vergeving. We krijgen immers van God vergeving zonder enige verdienste van onze kant, enkel uit zijn genade. Tegelijkertijd spreekt de gereformeerde belijdenis wel van "het vlees door heilige oefeningen der godvruchtigheid doden"⁴.

Het kan goed zijn dat in een biechtgesprek daarvoor een handreiking wordt gedaan. Hoe kan herhaling van de zonde worden voorkomen?

Naast verzoening met God is in veel gevallen ook verzoening met de medemens nodig, tegen wie zonde is begaan. Weij noemt dat even tussendoor, maar het kan onvermijdelijk zijn dat dat in het biechtgesprek een belangrijke plaats inneemt. Het schoolvoorbeeld van deze tijd is de incestlader. Die is helaas in veel gevallen gencigd om zijn daad (vaak van lang geleden) minder ernstig voor te stellen, en om de confrontatie met de gevolgen van zijn daad voor liet slachtoffer uit de weg te gaan. De daad van een ernstig niet-respecteren van de naaste brengt z'n eigen beschadiging in het geweten van de dader met zich mee. De bereidheid om open te staan voor de gekwetste gevoelens van het slachtoffer kan in zo'n situatie wel eens een toetssteen zijn voor echt berouw.

Ik ben van mening dat bij een bespreking van de biecht ter sprake moet komen, dat ook het gereformeerde kerkrecht een verplichte zondebelijdenis tegenover mensen kent, nainelijk in het kader van de tucht. Die belijdenis kan meer vertrouwelijk zijn, of meer openbaar, naar gelang van de aard van de zonde en het stadium waartoe de tucht is voortgeschreden. Je dacht misschien dat dat langzamerhand een dode letter was geworden - mede als reactie op misbruik in het verleden -, maar dan blijkt opeens, gelukkig, dat dat niet het geval is.

In het kader van de tucht wordt als weg ter verzoening gewezen: "...werkelijk beterschap beloven en bewijzen". Dat is mee de achtergrond van **wat** ik schreef over oefeningen van godsvrucht en over verzoening met het slachtoffer.

Gesprek en liturgie

Al met al moeten in een biechtgesprek vaak verscheidene aspecten ter sprake komen. Meermalen zal met één gesprek niet kunnen worden volstaan. Je moet in zo'n geval God ook de tijd laten om zijn genadewerk aan een mens te doen, en die mens de tijd laten om dat van Hem te ontvangen. Ik kan me moeilijk voorstellen hoe je al dit soort zaken in een liturgisch geformaliseerd gebeuren tot z'n recht kunt laten komen. Al lezend miste ik een beschrijving van (niet individueel herkenbare) praktijkgevallen. Hoe werkt zo'n biechtliturgie in het kader van een pastoraal gesprek, en, breder, van een zielszorgproces?

Eerlijk gezegd vind ik de problemstelling: "De biecht, ja of nee?". zoveel eeuwen na de Reformatie, niet zo gelukkig gekozen. Ook al is Weij lang niet de enige protestantse auteur die die in de twintigste eeuw weer lieft opgenomen (vermoedelijk wel de laatste).

Beter is het, uit te gaan van de vraag: Hoe gaan we om met schuld en schuldgevoelens in de gemeente, bij individuele leden daarvan? Hoe kunnen we daarin elkaar helpen op de weg van Christus?

Levend houden

Tegelijkertijd kun je van een bespreking van de biecht wel degelijk leren. In de eerste plaats is het een herinnering aan een altijd actuele problematiek in de christelijke gemeente, en een hernieuwde concentratie op Gods schitterende oplossing daarvan.

Vervolgens is het een opwekking om in pastorale gesprekken bedacht te zijn op signalen van mogelijke schuldproblematiek, zodat je daar eventueel discreet

over door kunt vragen, en ook daarin de ander te helpen. Het gaat immers om een centraal moment in onze relatie met God, ook als wij dat niet altijd zo voelen.

Tenslotte, en dat niet het minst, kan de bestudering van de biecht, en verschillende liturgieën daarvoor, helpen om in een gesprek met een biecht-element allerlei aspecten te expliciteren. Ik denk aan de aanmoediging, om tot de genadige God te gaan, de oproep tot berouw, het evangelie van de vergeving, Gods geduld, het perspectief van een met God verzoend leven, de dank voor Gods genade, de lofprijzing daarvoor. We zijn misschien gencigd om dat allemaal te vooronderstellen als zo bekend en vanzelfsprekend uit prediking en eredienst, dat we gelegenheden over het hoofd zien voor een persoonlijke toeëigening van dit hart van het evangelie. Hier ligt een belangrijke gelegenheid om elkaar te helpen en elkaar om hulp te vragen.

Ds. P. Houfman is predikant van de gereformeerde kerk te Twijzel-Kollumerzwaag

¹ Weij, Johan. *Mijn zonden heb ik U gebiecht*. Een pleidooi voor de biecht. Zoetermeer, Rockencentrum, 1999. 161 blz. (21,50).

² Een vreemd woord. Eigenlijk/oorpronkelijk: 'pastorand' (latijn), iemand aan wie pastoraat moet worden geoefend. Een technische term. Maar hoe moet je zo iemand anders aanduiden? Het hoeft niet altijd een gemeentelid te zijn.

Ik gaat in dit artikel nier de literatuurverwijzingen, hoe nuttig ook, die men in het boek van Weij zelf kan vinden.

⁴ Dordtse Leerregels hfdst. 5 par. 2 (nieuwe tekst: "het vlees doden duur (...) zich te oefenen in een godvrezend leven").

⁵ Heidelbergse Catechismus, Zondag 31.

PUBLIEKE GODSDIENST EN EEN MULTIRELIGIEUZE SAMENLEVING (1)

A.J. Verbrugh

samenleving

Sinds 1965 vond jaarlijks in Den Haag ter gelegenheid van de opening van de Staten-Generaal een interkerkelijke gebedssamenkomst plaats voor de nieuwe parlementaire periode. Gaandeweg kreeg deze samenkomst meer bekendheid, mede omdat soms belangrijke bewindslieden (o.u. minister Kok) bij de samenkomst aanwezig waren. Maas op een plan om de opzet te verbreden tot een interreligieuze gebedsbijeenkomst, waar christenen, moslims, joden, hindoes en humanisten samenkomen en waar dan elke religie of levensovertuiging een deel van de tijd krijgt toegewezen om volgens haar ritueel de zegen te vragen, werd verdeeld gereageerd.

Geen tempel inrichten voor interreligieus bidden

Heel **wal** GPV'ers waren vroeger weinig positief over de bedoelde gebedssamenkomsten die als breed interkerkelijk werden geannonceerd. Als een comité uit de Haagse Raad van kerken gebedssamenkomsten voor de overheid wil organiseren, is dat uiteraard zijn zaak. De GPV'ers behoren meestal tot kerken waar de voorbede voor overheid en parlement reeds regelmatig plaatsvindt. Maar deze samenkomsten kregen daarna een ander accent. Toen ook enkele heidense bewindslieden die tot niet-christelijke partijen behoren, de bijeenkomsten bezochten en de 'algemene' pers en tv dit openbaar maakten, kon je de gebedssamenkomst ook als een vooral burgerlijke, en **dus** niet als een kerkelijke, manifestatie zien. Als

dit een publieke erkenning zou zijn van de afhankelijkheid van de samenleving van Gods zegen en een publieke bede tot Hem om zijn gunst, moet je daar als opiniërend vertegenwoordiger van GPV of ChristenUnie bij zijn. Want het GPV heeft altijd ervoor gepleit dat de Nederlandse overheid bij passende gelegenheden haar afhankelijkheid, eerbetoon en dankbaarheid laat blijken aan de God die als koning troont in eeuwigheid (Ps.29:10).

Toen echter een Haagse raad voor Levensbeschouwingen en Religies de taak van het comité overnam om straks in september de bijeenkomst interreligieus te maken, werd het heel anders. Want dan is dit niet een stap van de staat in christelijke richting, maar in interreligieuze richting. We moeten het op prijs stellen dat de emeritus-predikant drs. H.de Jong van de NGK deze zaak al vroeg in een gezamenlij-

ke gemeentevergadering van de NGK en CGK van Den Haag-Zuid aan de hand van uitstekende argumenten kritiseerde. De inhoud van zijn causerie stond in *Ophouw* van 4 en 18 febr. Hij schreef dat de overheid ook in een multireligieuze samenleving behoort in te zien dat de voorbede voor het schip van staat niet kan worden gemist. Maar De Jong denkt dan o.m. aan het voorbeeld van de kapitein van het schip waarop Jona voer en dat dreigde te vergaan (Jona 1:4-6). Elk van de meestal heidense schepelingen op dit schip moest toen voor zichzelf tot zijn god bidden. Dat gebed zou sterker zijn dan wanneer de schepelingen met hun verschillende religies samen zouden bidden. Gemengd bidden kwam ook onder de heidenen weinig voor. Nu zouden in Den Haag de 40 minuten van de dienst echter worden verdeeld over de 5 onderscheiden levensbeschouwingen, zodat elke 8 minuten toebedeeld kreeg. Van de kant van de organisatoren werd al vernomen dat de afgrenzingen tussen de X-minuten-periodes in de loop van de tijd wel worden geperforeerd (*Ned.Dagbl.*, 26-2-2000). Kamerleden van RPF, GPV en SGP zeiden vorig jaar al dat zij een multireligieuze bijeenkomst niet zullen bijwonen. Later berichtte het *N.D.* dat ook de christelijke geref. en de geref.syn. kerkeraden in Den Haag aan deze opzet niet meewerken. Of liet hele gebeuren in de Haagse Jacobskerk nog doorgaan, is op het ogenblik waarop dit wordt geschreven, niet

bekend. Het is inderdaad het beste dat er zo weinig mogelijk aandacht aan dit Haagse interreligieuze geknutsel wordt besteed.

Godsdienst in het algemeen

Maar iets anders eist wel aandacht. De meerderheid van de leden van de Raad verklaarde dat in een multiculturele samenleving (bedoeld is: multireligieuze samenleving) 'christenen niet meer het alleenrecht hebben om in het openbaar ten overstaan van overheidsdienaren te getuigen en voorbede te doen'. Nu wordt hier al enige lijd bepleit dat de ChristenUnie in haar program ook aan het deel van de bevolking dat tot de ahang van niet-christelijke partijen behoort, vraagt voorkeur te doen blijken voor overheden die publieke eer aan God geven (Opb.14:7). Zo'n pleidooi gaat uil van Schrift en confessie en kan worden versterkt door de traditie van het GPV en van het vroegere NEV (dat deel uitmaakt van de RPF: zie bijv. C.J.Smits in het *N.D.* van 15-3). Maar tradities leiden in de politiek een onzeker bestaan. Daarom moet de keuze voor een staat en publieke samenleving die aan de lof van God hun identiteit ontlenen, in onder meer de religieuze situatie van begin 21ste eeuw opnieuw worden verantwoord.

Een eerste actuele vraag kan dan zijn hoe het zit met de moslims en hindoes die vandaag naast de vanouds aanwezige humanisten en joden tot de Nederlandse bevolking behoren. Het beginsel van het antwoord dat hierop wordt gegeven door de Haagse religieuze Raad (verdeelde publieke aandacht in vijf gelijke porties) is onbruikbaar en verwerpelijk. Drs. De Jong wijst op een andere mogelijkheid. Hij zegt dat je verschil kunt maken

tussen de christelijke godsdienst en godsdienst in het algemeen. Van God in het algemeen is in de Bijbel sprake als Jezus aan Pilatus zegt dat deze zijn macht van Boven ontving (Joh.19:11). In Abrahams tijd was er in de Filistijnse stad Gerar kans op vrees voor God terwijl zij Abrahams God niet kenden (Gen.20:11). De Jong wijst op een zekere Godsvrees (sensus divinitatis) als iets gemeenschappelijks dat in alle godsdiensten opduikt. Deze heeft gevolgen voor de humaniteit. Wie God vreest ontziet mensen. Niet in de kerk, maar wel in de staat kan zo nodig worden uitgegaan van deze godsdienst in algemene zin. Rij ons sluit de eedsformule hierop aan. Christenen, joden en moslims kunnen de door de rechtbank gevraagde eed zweren (ook al willen sommige moslims de in de Turks-Arabische cultuurtalen vertaalde naam Allah invoeren). Maar als je de overheid wilt vragen af te zien van haar laffe neutraliteit tegenover God en het volk op te roepen om op nationale hoogtijden God te danken, dan kan ze in onze multireligieuze samenleving uitgaan van deze 'godsdienst in het algemeen'.

De publieke wereldbeschouwing moet een christelijke wereldbeschouwing zijn

Het feit dat De Jong deze actuele maar moeilijke zaak ter sprake bracht, verdient veel waardering. Hij gaat het verleggen zwijgen hierover legen en maakt discussie mogelijk. Ook moeten we allemaal het verschil erkennen tussen het geestelijke gebruik van de Wet van God (als spiegel van eigen ellende en als geloofsregel in christelijke dank aan God) en het publieke, burgerlijke gebruik. Het burgerlijke gebruik reikt minder diep dan het geestelijke, maar mag over

God niet zwijgen (J.Douma, Verantwoord Handelen. 10e dr., 1997, 83). Daarom stem ik in met De Jongs erkenning van het verschil tussen enerzijds de volle, geestelijke erkenning van God volgens Schrift en confessie en aan de andere kant de wat meer vage omschrijving van 'God almachtig' in de publieke eedsformule. Vandaar ook dat we in het politieke debat de overheid en de publieke samenleving niet oproepen naar de kerk te gaan en in te stemmen met de ware christelijke belijdenis. Er is scheiding tussen kerk en staat. Maar wel mag je in een politieke vergadering aan de overheid vragen dat ze uitgaat van een goede wereldbeschouwing. Die (politieke en sociale) wereldbeschouwing moet vooral op het hier en nu zijn gericht en grijpt ook wel gedeelten van het geweten aan, maar niet altijd het totale hart en diepste innerlijk van de mens. Het is ermee als met heel wat mensenrechten en bijv. milieunormen die een overheid kan aanbevelen, Ze werken in het geweten van de mensen, maar wie wil zeggen dat de overheid daarmee tot het totaal en het diepst van het hart van de mensen doordringt, overdrijft.

Als de overheid in die bedoelde goede wereldbeschouwing echter de naam van Christus - door Wie God wordt gekend - stelselmatig zou weglaten, gaat dit wel erg ver, volgens mij te ver. Ondanks het door de migratie meer multireligieus worden van onze Nederlandse samenleving moeten wij eraan vasthouden dat de God die de overheid moet eren en danken geen abstracte God voor filosofen is, geen God die alleen maar de alles funderende grond wordt genoemd (Aristoteles) en geen God van de 'natuurlijke godskennis' zoals dr.A.Kuyper wilde in *Ons Program* (5e dr., 1907, blz.86). De overheid moet eer geven aan de existen-

de, levende God die je kunt kennen als Vader, Zoon en Geest. De wereldbeschouwing voor het publieke leven die onze samenleving niet kan missen, moet een christelijke wereldbeschouwing zijn.

Hier moet een besliste keuze worden gemaakt. Op dit punt kraakt het al hier en daar in onze samenleving. Je kunt bijv. denken aan de ontwikkeling die CDA-voorzitter Marnix van Rij in de veric ziet. Hij wil het exclusieve karakter van de christelijke politiek wegnemen door zijn instelling van een Centrum voor politiek, religie en zinging (spiritualiteit). Hierin kunnen nu christenen, moslims en hindoes samen over politiek denken. Hij **zag** een politieke tweedeling in liet verschiet, waarbij een niet-materialistische, religieus geïnspireerde groepering zich profileert naast het liberale materialisme van **onze** samenleving.

Ik geloof echter dat je vandaag op die manier tot het soort **van** overleggingen van Rom.1:21 komt dat op niets zal uitlopen.

*Dr. A.J. Verbrugh is oud-Tweede Kamerlid voor **het** Gereformeerd Politiek Verbond en woont te Dordrecht.*

* Met dank aan het RPF-lid A Vente te Reeuwijk, die wees op Kuypers opening naar het staatsneutralisme via deze 'natuurlijke godskennis'.

Persbericht

Liturgisch Katern

Binnen afzienbare tijd zal een Liturgisch Katern verschijnen, dat deputaten eredienst in opdracht van de Generale Synode van Leusden 1999 hebben samengesteld.

Het betreft een handzame en praktische publicatie voor gemeenteleden, waarin opgenomen zijn: de orden van dienst B en C, de vrijgegeven formulieren voor avondmaal en huwelijk, en een aantal liturgische gezangen (o.a. zettingen van de Geloofsbelijdenis van Nicea en het Onze Vader). Tevens bevat het katern een beknopte toelichting op diverse liturgische elementen. Informatie over bestelwijze en kosten volgen zo spoedig mogelijk. Het adres van het deputaatschap eredienst is: ds. T. Dijkema, Fivelingo 20.2716 BE Zoetermeer (tel. 079 322 94 26).

Uit de kerken

Drachten - Radiokerkdienst

Op D.V. 9 april a.s. (17:00 uur) zal de Stichting Zendtijd voor Kerken een radiokerkdienst uitzenden vanuit de Gereformeerde Kerk te Drachten. Voorganger zal in deze dienst zijn ds. J. van Benthem.

Ernuwershaven - Adres ds. K. van Hoek: Markt 9, 4318 AE Brouwershaven. Tel. privé: 03 11-692050; werk 0111-692054

Hatfem - Beroep aangenomen voor kerkelijk opbouwwerk in Oekraïne: ds. J.J.A. Colijn te IJsselmuiden.

Brunssum/Treebeek - Beroepen: ds. J. Glas te Almelo

Vluchtelingen
reizen altijd
last minute

Giro 550

Info: 055 3663339

SAMENWERKING IN ZENDING EN EVANGELISATIE

D. Griffioen

Hoe kan het samen?

Vier jaar geleden heeft de voorzitter van het Landelijk Verband van Evangelisatiearbeid, ds Peter H. van der Laan een brochure uitgegeven over samenwerking in evangelisatie onder de titel *Kan het samen?* Kortweg concludeerde Van der Laan dat in allerlei praktische zaken heel goed samen te werken is, maar dat de duidelijke uitspraak van de GS van Middelburg 1933 een massieve blokkade is voor interkerkelijke samenwerking in de evangelisatie, omdat ... 'van een volledige samenwerking met anderen, niet gereformeerd, geen sprake kan zijn, waar het evangeliseren bestaat in of gepaard gaat met prediking van het Woord Gods',...

Er blijkt veel mogelijk te zijn op evangelisatiegebied, **En** er kan ook veel meer samen dan wij denken. In deze artikelen wil de vraag van de samenwerking tussen kerken in zending en evangelisatie onder de loep nemen. Dat er iets samen kan, wordt al spoedig duidelijk. Maar hoe kan het samen als het op de verkondiging aankomt?

1. Geloofseenheden en kerkelijke samenwerking

Hoe komen mensen tot geloof?

Het heeft onze Heiland, Heer en Koning behaagd in deze wereld mensen te vangen door vissers van mensen. Jezus zond zijn twaalf discipelen uit. Hij gaf hun macht over onreine geesten om die uit te drijven en om alle ziekte en alle kwaal te genezen. Mat 10,1. In Mat 10 vinden we uitgebreid de instructies die Jezus meegaf aan zijn discipelen. Hij zond ze tot 'de verloren schapen van het huis van Israël', niet tot 'de volken', de heidenen. De

kern van hun boodschap moest zijn: het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen, Mat 10,7. Want Jezus de Mensenzoon én de Zoon van God was reddend verschenen onder Gods volk. Hun opdracht was aan iedere Israëliet te vertellen wat Jezus gezegd en gedaan had.

Zo zijn ook later de apostelen uitgezonden, niet alleen naar het volk Israël, maar naar de heidenen, naar alle volken: *Gaat dan heen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest en leert hen onderhouden alwat Ik u bevolen heb. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding*

evangelisatie en zending

van de wereld. Mat 28,18-20. Daarmee is het werk van zending en evangelisatie omschreven: volgelingen van Jezus maken en ze daarna te dopen. Vervolgens moet hen geleerd worden wat Jezus geboden heeft.

De boodschap van het Koninkrijk is hiermee aangeduid. Het is een boodschap die bestemd is voor de hele wereld. Want God heeft zijn wereld, zijn geschapen werkelijkheid, zo liefgehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in die wereld, opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft, Joh 3,16. Alle mensen moeten volgelingen van Jezus gemaakt worden. Niemand uitgezonderd. Daarom moet het goede bericht wereldwijd bekendgemaakt worden. Opdat zeer veel mensen tot geloof komen en zo burgers worden van het Koninkrijk van God door naar Gods beloften te leven. Het Woord dat door de wereld gaat is als steen, een sneeuwbal, die steeds groter wordt, totdat de hele wereld ervan vervuld is, Dan 2,35.44-45.

Waar zijn de mensen die tot geloof moeten komen?

In de praktijk zal het er dus op neerkomen dat zij die het Woord aangenomen hebben ook zorgdragen voor de verdere verspreiding ervan. De ware volgelingen van Christus trekken erop uit om het ook aan anderen te zeggen dat Christus is gestorven en opgestaan om mensen met God te verzoenen. Wie door de wederbarende kracht, de levens-

vernieuwende kracht van de Geest 'een nieuwe schepping' geworden is, zal zich vanaf dat moment alleen tot Christus wijden. Wie zich als gelovige aan Christus verbonden is, zal zijn gemeente zoeken.

Mensen worden meestal niet Beterlijk 'in de kerk geboren'. Maar dat geldt in geestelijke zin wel voor de verbondskinderen, de kinderen van de gelovigen. Zij 'zijn in de kerk geboren' en moeten daarom ook gedoopt worden. Zij die buiten de kerk zijn, maar door de verkondiging van het Woord en de werking van de Geest tot geloof komen, moeten zich voegen bij de 'kring die behouden wordt', Hnd 2.47. Het is de wonderlijke werking van Christus in mensen. Alleen Christus kan de tussenmuur, die scheiding maakt, wegbreken, Ef 2.14-16. Tegelijk moeten mensen die tot geloof gekomen zijn, de stap maken en zich metterdaad voegen bij de kerk als gemeente van Christus.

Het belang van de kerk als gemeente van Christus, kan voor de gelovigen niet genoeg benadrukt worden. Toch wordt niet 'de kerk', maar Christus in de wereld verkondigd. De kerk is als verzamelplaats van Gods volk het middel in Gods hand om anderen 'erbij te trekken'.

Tot Christus brengen

De waarheid van de regel: "het gaat allereerst om mensen naar de Here Jezus te brengen en niet naar de kerk" is onomstreden. We prediken niet de kerk, maar de Christus. Ik bedoel daarmee niet de simplistische mening te verkopen dat het in de verkondiging van het evangelie 'aan hen die buiten zijn' niet om de kerk zou gaan, maar alleen om Jezus. Er is echter geen tegenstelling tussen kerk en Jezus Christus. Wie werkelijk in Jezus Christus zijn Heiland gevonden heeft,

vindt tegelijk ook de kerk. Wie de kerk zoekt, vindt Jezus. De gemeenschap met Christus wordt in de gemeenschap van de kerk gevonden, beleefd en beleiden, maar Christus wordt óók buiten die gemeenschap bekendgemaakt. Dat gebeurt door de gemeenschap van de kerk. En dat wil zeggen, dat onze Heiland de verkondiging van zijn evangelie niet opgedragen heeft aan individuele gelovigen, 'die voor het zondings- of evangelisatie-werk voelen', maar als een opdracht aan zijn gemeente. Vanuit de gemeente klinkt het verlossende Woord voor de wereld. Mensen die het aannemen zoeken de gemeente op. Ze geloven dat ze niet op zichzelf kunnen geloven, zij hebben elkaar nodig. Ze erkennen dat Christus zich een gemeente vergadert. Ze aarzelen niet om zich daarbij te voegen. Ze zoeken elkaar omdat Christus ook voor anderen zijn bloed heeft gegeven. De gemeente zelf is daarom een centraal gegeven in het zendings- en evangelisatie-werk. De gemeente is de spil van het PR-werk van de kerk, in Woord en in daad.

Geloof in Jezus en kerkkeuze zijn niet gescheiden te verkrijgen. En worden ook niet apart aangeboden. Er is echter wel een rangorde. Eerst komt men tot geloof, dan voegt men zich bij de gemeente van Christus. De doop is hierbij de beslissende rite de *passage*. Op vele manieren worden mensen tot Christus gebracht. Het nok heel goed gebeuren dat iemand in de samenkomst van de gemeente van Christus tot geloof gebracht wordt. Het kan ook ergens op een bankje, tijdens een gesprek. Of na een heftige persoonlijke worsteling.

Samen op trekken

Vanuit die doelstelling dat mensen tot geloof gebracht moeten

worden zal de gemeente moeten werken. Wie tot geloof gekomen is, zoekt de kerk. We maken daarom geen propaganda voor een bepaalde kerk, maar wij verkondigen (vanuit de kerk) de Christus en die gekruisigd. Het blijkt dat men vanuit andere kerken, ik denk hierbij speciaal aan de kerken binnen de zogenaamde Gereformeerde Gezindte' ook zo werkt. Er blijken in onze eigen omgeving kerken te zijn, die vanuit deze doelstelling willen werken en staan op dezelfde grondslag van Schrift en belijdenis, daar is de basis gelegd voor een mogelijke samenwerking in evangelisatie of zending. Wie hierin hetzelfde geloof, dezelfde houding bij andere kerken herkent, staat met de rug tegen de muur. Die kan niet langer om de vraag heen: kunnen we samen optrekken of blijven we elk onze eigen weg gaan? Men gebruikt hiervoor wel eens de uitdrukking: we worden dan 'in de crisis' gebracht² Het is een mooie, maar ook een vage uitdrukking. Ik versta het in elk geval wel in die zin dat deze kerken naar Christus' wil wensen te leven en daarom niet om de opdracht tot eenheid heen kunnen. En in het werk naar buiten toe betekent dat samenwerking in zending en evangelisatie. En het vervolg wil ik aantonen dat we in zo'n situatie niet meer om de samenwerking in zending of evangelisatie heen kunnen. Wie hetzelfde doel, dezelfde motieven heeft, hetzelfde geloof belijdt, moet het werk van de verkondiging van het evangelie samen doen. De vraag is alleen *hoe* het samen moet.

Voordat ik echter die vraag behandel, wil ik het eerst hebben over *wat* de kerk van Christus moet doen in deze wereld om Jezus bekend te maken aan mensen voor wie Hij een nieuwheid is.

2. De uitstraling van de kerk

De opdracht om het evangelie *uit te stralen* en mensen te werven voor het Koninkrijk, wordt aangewengeld in en verricht vanuit de gemeente van Christus. Wij mogen ons in deze tijd verheugen in een groeiend geloof in het missionaire karakter van de plaatselijke gemeente. Het besef neemt toe dat niemand zich aan deze taak kan en mag onttrekken. De woonplaats, de wijk moeten wij steeds meer als zendingsterrein bezien. Echter, vanuit dat zendingsterrein kijken we naar onszelf. We zien met pijn in ons hart en een gevoel van schuld tegenover Christus als de grote Herder dat de plaatselijke gemeente van Christus verdeeld is. Niet allen die van Christus zijn, voegen zich aan de ene tafel van Christus. Maar wij merken op dat vanuit de gedeelde gemeente van Christus wervingsactiviteiten plaatsvinden. Dat de Christus bekendgemaakt wordt, op diverse manieren en aan verschillende doelgroepen, hoe dan ook. Wij willen kerk zijn naar de gereformeerde belijdenis, omdat deze belijdenis zo goed mogelijk recht doet aan de leer van Christus: zoals die gebaseerd is op de leer van profeten en apostelen. Evangelisatiewerk wil mensen begeleiden tot de belijdenis van hun geloof in Jezus Christus als hun Heiland en Heer. Evangelisatiewerk zal altijd gedaan moeten worden naar de gereformeerde leer omdat daarin omschreven staat wie Jezus Christus is volgens de Schriften.

Als Christus maar verkondigd wordt

Ook andere kerken zijn bezig Christus bekend te maken waar zijn naam niet genoemd wordt. Ze gebruiken misschien andere middelen dan wij. Overal waar

ware christgelovigen door de Geest bewogen zijn om in en vanuit hun gemeente naar het evangelie van Christus te leven en de belofte gedaan hebben dat evangelie ook uit te dragen, daar danken wij de Heer voor dit werk. Wij danken de Heer ervoor en zoeken naar mogelijkheden, hoe wij met onze gaven en gebieden dit werk kunnen ondersteunen. En dan moeten we niet alleen denken aan het biddend ondersteunen van dat werk, maar ook daadwerkelijk hulp bieden waar nodig is. Uiteraard kunnen wij nooit meer hulp bieden dan we aan gaven gekregen hebben. Hier kunnen wij veel meer betekenen voor elkaar en voor Christus' werk dan wij denken. En loch is hier het punt waar mensen de vraag stellen of er wel samengewerkt kan worden. In dit verband wil ik wijzen op een vraag van één van de discipelen aan Jezus. Dat gesprek leert ons hoe wij moeten aankijken tegen het werk van Christus in deze wereld zoals dat in deze wereld gebeurt, hoewel het niet lang niet altijd van 'ons' uit gedaan wordt.

Johannes zeide tot Hem (Jezus): Meester, wij hebben iemand, die ons niet volgt, in uw naam boze geesten zien uitdrijven, en wij wilden her hem beletten, omdat hij ons niet volgde. Doch Jezus zeide: Belet het hem niet; want er is niemand, die een kracht doen zal in mijn naam en kort daarna smadelijk van Mij zal kunnen spreken. Want wie niet tegen ons is, is voor ons, Mar 9,38-40. Johannes heeft begrepen dat die 'uitdrijver van boze geesten' dan wel geen volgeling van Jezus was, maar dat hij toch niet zijn eigen eer zocht. De discipel Johannes is verrassend eerlijk in zijn vraag aan Jezus over die duiveluitbanner. Hij is ervan overtuigd dat deze 'uitdrijver van boze geesten' een goed werk doel. Maar hoe zou hij dat kunnen doen als hij de kring van

leerlingen rond Jezus niet respecteert? Het mag dat goede werk dan doen in Jezus' naam, maar dan hoort hij zich toch ook 'automatisch' te voegen bij de groep van de twaalf leerlingen die Jezus trouw volgt? Jezus antwoordt dat zijn leerlingen niet mochten verhinderen dat iemand in Zijn Naam iets goeds doet. "Want er is niemand die een kracht zal doen in Mijn Naam en die kort daarna zal kunnen kwaadspreken van Mij." Mar 9,32. Jezus denkt aan zijn groter wordende schare van volgelingen. Het aantal mensen dat hun vertrouwen op Hem alleen stelt neemt sterk toe. Ook al zijn er die nog niet volledig achter Hem gaan. Er zijn er die voorop lopen of achteraan komen, de echte vrienden van Jezus zullen Hem niet verloochenen. Jezus weet dat er onder zijn leerlingen would-he-volgelingen zijn die Hem straks zullen verwerpen en zelfs vervloeken: *Kruisig Hem!* Als de volgelingen van Jezus zijn eer alleen zoeken, dan zullen zij ook trouw blijven in het uur van Jezus' verzoeking. Jezus heeft eens gezegd: "Wie niet met Mij is, is tegen Mij, en wie niet met Mij samenbrengt, verschooit." Mat 12,30. Nu zegt Jezus tegen zijn leerlingen: "Want wie niet tegen u is, is voor u." Mar 9,40. Moeten de discipelen deze 'uitwerper van boze geesten' dan beschouwen als een volgeling van Jezus? Is hij soms een 'nicodemiet', die wel een leerling van Jezus is, maar in het verborgen? Is het een algemene regel dat wie niet duidelijk tegenstander is, automatisch voorstander is? Het moment van Jezus' antwoord wie ware volgeling is en wie niet, is beslissend. Jezus is onderweg naar zijn kruisdood, die zal plaatsvinden op zijn tijd, als de massa's geroepen hebben: "kruisig Hem!" Daar zal blijken wie Jezus geloven en wie niet. De leerlingen vinden dat de duiveluitwerpende man die Jezus niet

volgt nog niet volmaakt is. Het zou hem nog ontbreken volgelinge van Jezus te worden. Jezus zelf ziet de tijden en constateert dat het werk van die duiveluitwerper-in-de-naam-van-Jezus veel inder is dan Hij verwachtte.

Hij **wéét** dat ieder die in zijn Naam duivelen uitwerpt een medestander is. Daarom zegt Jezus: wie niet tegen u is, is voor u! En de medestander is juist geen tegenstander, zoals de leerlingen suggereerden.

De **vraag** is dus niet alleen hoe wij onze medestanders in het werk van Christus herkennen, maar ook **hoe** wij dit werk samen kunnen aanpakken.

Ds. D. Griffioen is predikant van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Centrum

¹ De term Gereformeerde Gezindte gebruik ik hier in beperkte zin, in het nadruk op *gereformeerd*. Die kerken die zich (nog) gereformeerd noemen en **nok** daadwerkelijk de gereformeerde leer belijden en als kerk gereformeerd willen zijn. Ik denk in de eerste plaats aan de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken. De Gereformeerde Honds Gemeenten in de NHK zou ik quo richting gereformeerd willen noemen. Dit **geldt** ook van de Gereformeerde Gemeenten van twee richtingen. De Gereformeerde Kerken (synodaal) zijn inmiddels zo ver van hun geboortepapieren verwijderd, dat je waarschijnlijk alleen nog plaatselijk kerken kunt aantreffen die gereformeerd willen te zijn. Het heeft een zekere *charme* om binnen de Gereformeerde Gezindte te onderscheiden in gereformeerde kerken die wat betreft de gereformeerde **belijdenis** in het centrum willen staan en kerken die zich meer naar de periferie bewegen. Ik beseft dat dit onderscheid generaliserend kan werken en nooit recht doet aan de bedoeling van de plaatselijke kerken.

P.L. Voorberg gebruikt deze uitdrukking ook in zijn zeer compacte studie over de kerk "Wat is de kerk?", iii De Reformatie, 75, 4-8, (23/10/99-13/11/99), p. 130.

Persbericht

ZOA-Vluchtelingen zorg steunt lokale partner in Mozambique

ZOA-Vluchtelingen zorg heeft besloten f 250.000,- te geven aan een programma van de Council of Churches Mozambique (CCM). CCM is de lokale partnerorganisatie waaraan ZOA in 1999 haar project in Mozambique heeft overgedragen. Door jarenlange ervaring in Mozambique heeft CCM langdurige goede contacten met kerken en lokale gemeenschappen opgebouwd. Daardoor beschikt deze organisatie over een goed distributienetwerk en heeft kennis waar hulp het meest nodig is. Het programma richt zich op zowel noodhulp als wederopbouw in de zwaarst getroffen gebieden van Mozambique. Het doel van het project is 25.000 families te voorzien van een pakket met kookgerei, bouwbenodigdheden voor huisvesting, zaaizaden, gereedschap en schoolmateriaal. Tevens wordt voedsel gedistribueerd, dat aangevoerd wordt naar de grotere plaatsen via World Food Programme.

Zo kunnen 125.000 mensen die de afgelopen weken getroffen werden door de watersnoodramp geholpen worden. De oogst op het veld is grotendeels verloren waardoor een tekort aan voedsel ontstond. Dit betekent dat hulp direct van start gaat en tot augustus wordt voortgezet. Een pakket kost per gezin f 150,- (inclusief vervoerskosten).

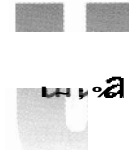
Naast geld voor deze overlevingspakketten is er geld nodig voor personeel en vervoersmiddelen om deze pakketten te verspreiden. Om dit programma direct uit te kunnen voeren is een beroep gedaan op ZOA-Vluchtelingen zorg. Naast de f 250.000,- aan CCM heeft ZOA

reeds een bijdrage gegeven aan World Relief van f 100.000,- voor voedseluitdeling. Giften zijn welkom op giro 550, t.n.v. ZOA te Apeldoorn o.v.v. Noodhulp Mozambique.

Bod gevraagd op:

1. Alle (meest geb) jgen (min 5-7) De Reformatie.
2. Complete serie (vanaf 1946) Handboekje Geref Kerken
3. 35 Almanakken FQI
4. Jaarberichten 3-79 Ex Oriente Lux

Brieven onder nr. 11 aan bureau van dit blad.

alle volken

De zon die het bungalowpark beschijnt, dreigt me even op het verkeerde been te zetten. De huisjes liggen verscholen tussen de huizen in een rustige omgeving, ver verwijderd van het drukke leven in de dichtstbijzijnde stad. In de luwte van een voorjaarsmiddag spelen kinderen vaders en moeders. Een Somalische vrouw legt, aangevoerd door haar twee kinderen, op een derdehands fiets haar wankelende eerste meters af. Vreedzame taferelen. Op het eerste gezicht.

De tegenstelling is groot. Waar mensen eerst aan de spanning van alledag probeerden te ontsnappen door in dit park op adem te komen, begint nu voor de bewoners de spanning pas goed als ze hun schamele bagage in een fantasieloos ingericht huisje hebben uitgesteld. In vrijwel elke bungalow staat de televisie als een elektronische scherm-lamp de hele dag aan. De bewoners slaan er vaak pas acht op, als het scherm onverwachts een beeld uit eigen land toont.

Het ritme van de dagen ligt even vast als het tikken van de klok. Eten, slapen, televisie kijken, stempelen bij de vreemdelingenpolitie. Voor de i-cst is het werkwoord "wachten". Wachten op de uitslag van de asielaanvraag. Intussen is er tijd genoeg om te tobben over familie ver weg, wakker te liggen uit angst naar een brandhaard te moeten terugkeren. Wachten!

Een Nigeriaanse vrouw, moeder van drie kinderen, lacht veel. Je hoort haar al, voordat ze de deur van de bungalow heeft openge-

daan. Wie haar buitenkant ziet, denkt dat ze het aardig redt. Toch niet. "Als ik lach, huil ik m'n hart". zegt ze. Wie weet wat er achter de lach van al haar medebewoners in dit centrum schuilt? Sommigen vertellen er iets van. Anderen houden hun mond op slot.

"Vertrouwen is een cadeautje", zegt een maatschappelijk werker op het centrum. "Iedereen bepaalt zelf aan wie hij dat geeft." Als je het de ander niet vroegtijdig afhandig probeert te maken, krijg je het soms verrassend onverwachts. Dan blijkt in welke tegenstellingen mensen leven. Achter een schelle lach gaat een schreiend hart schuil, achter een kleurrijk gewaad een letterlijk beschadigd lichaam.

De zon op deze rustige voorjaarsdag werpt niet het volle licht op het leven in deze afgelegen plaats. De ruzies die zich hier afspelen, beperken zich niet tot de kanaalkeuze van de televisie. Irakezen die vluchtten vanwege het bewind van Saddam Hoessein, ontmoeten hier ambtenaren die eens voor de gevreesde leider werkten. En wantrouwen elkaar. Moslims leven samen met christenen die in dezelfde bungalow bidden. En mijden hun huisgenoten.

Mensen die elkaars taal niet spreken, maar wel douche, toilet en slaapkamer moeten delen, worden elkaars vijanden. De stammenstrijd die een Afrikaans land verscheurt, woedt ondergronds voort. Waardoor landgenoten niet zonder problemen in één bungalow kunnen verblijven. "God heeft ons gezegd met

een mooie huidskleur", zegt een Nigci-iaanse vluchteling, "maar ons temperament is ons probleem. Nu zijn we in Nederland en hopen allemaal op een vreedzame toekomst. Intussen vechten we gewoon door."

Er is ook een andere kant. In een van de bungalows treffen ontmoetings van verschillende nationaliteiten elkaar rond een gitaar. Een Zaïrees zingt even enthousiast als hij zijn instrument bedient. Op dat kleine eilandje in een centrum waar de uiteinden van de wereld samenvallen, stemmen anderen enthousiast in met zijn gezang: "Quel ami fidele et tendre, Nous avons en Jésus Christ." De melodie is bekend. "Welk een Vriend is onze Jezus." Dan sluiten ze de ogen. In een turbulente wereld bidden christenen uit vele plaatsen om de vrede van God. In de thuislanden. In Nederland. In het opvangcentrum. En in hun eigen hart.

W.M. Bakker is lid van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk. Ook is hij voorzitter van een interkerkelijke diaconale werkgroep waarin tien kerken participeren rondom het AZC Zeewolde.

VERHEUG U, GIJ DOCHTER VAN SION

■ **lied van de week**

Het lied van deze week is een bijbellied naar Zacharia 9:9-10: "Jubel luide, *gij dochter van Sion: juich, **gij dochter** van Jeruzalem! Zie, uw koning komt tot u, hij is rechtvaardig en zegevierend, nederig, en rijdende op een ezel, op een ezelshengst, een ezelinnejong. (10) Dan zal Ik de wagens uit Efraim en tic paarden uit Jeruzalem tenietdoen, ook de strijdboog wordt tenietgedaan; en hij zal Ac volken vrede verkondigen, en zijn heerschappij zal zich uitsprekken van zee tot zee en van de Rivier tot de einden der aarde."*

Met name het negende vers uit dit hoofdstuk is bekend geworden doordat twee evangelisten het citeren. Matteüs (21:1-11) en Johannes (12:12-19) vertellen hoe Jezus, rijdend op een ezel, zijn intocht houdt in Jeruzalem. Beiden tekenen daarbij aan dat daarmee het woord van Zacharia in vervulling ging, toen deze profeteerde over een koning die komt, gezeten op een ezelsveulen.

In de Schrift is dus een duidelijke relatie aanwezig tussen Christus' intocht in Jeruzalem en de profetie uit Zacharia 9. In navolging daarvan lieft Willem Barnard de relatie ook aangebracht in zijn lied 'naar Zacharia 9:9-10'. Sterker nog, de twee verzen uit Zacharia worden in het lied ondubbelzinnig vanuit het nieuwtestamentische verhaal geïnterpreteerd. Alleen het gebruik van de hoofdletter bij tiet woord 'Hij' geeft al aan dat Christus de koning is waarover Zacharia profeteerde. Ook de woorden 'voor jood en voor heiden' (str. 3) zijn duidelijk nieuw-

testamentisch. De versregel 'Hij lijdt als een knecht' (str. 3) refereert aan de ijdrukwekkende profetieën van de profeet Jesaja over de knecht des HEREN, en vooral aan de bekende vierde profetie (Jes. 52).

In Matteus en Johannes wordt alleen verwezen naar Zacharia 9:9. Barnard heeft echter ook het tiende vers uit dit bijbelhoofdstuk in zijn lied verwerkt. En dat kan uitstekend. Immers, dat Christus in Jeruzalem vorstelijk wordt binnengehaald, compleet met palmtakken waarmee men destijds overwinnaars placht te begroeten, betekent het begin van zijn rijk en van zijn vrede. En dat zijn elementen die niet in het negende maar in het tiende vers van Zacharia 9 aan de orde komen.

Palmzondag en advent

In de kerkgeschiedenis heeft het verhaal uit Matteüs 21 over Jezus' intocht in Jeruzalem een vaste plaats gekregen als evangelielezing op de zondag vóór Pasen, de zogeheten Palmzondag (dit jaar op 16 april). In de lutherse en anglicaanse traditie wordt dit bijbelgedeelte echter gelezen op de eerste zondag van advent. Het verhaal van de intocht te Jeruzalem heeft dus zowel in de adventstijd als in de tijd voor Pasen speciale aandacht gekregen. Dat is niet zo vreemd wanneer we bedenken dat zowel in de voorbereiding op Kerst als op Pasen gesproken kan worden over koning Christus die komt om zijn vrede en zijn rijk te stichten. Vanuit dit gegeven wordt het

begrijpelijk dat Willem Barnard zijn lied 'Verheug u, **gij dochter van Sion**' in zijn boek *Re tale Kanaäns* (z.j., pag. 129) kon plaatsen bij de liederen voor de eerste adventszondag.

Hiermee is direct ook aangegeven dat het gebruik van dit lied niet beperkt hoeft te blijven tot de tijd voor Pasen. Ook in de adventstijd kan het gezang gezongen worden.

Melodie

De componist van de melodie is Gerrit de Marez Oyens (geb. 1922), die aan het Amsterdams conservatorium schoolmuziek, piano en orgel studeerde. Als muziekdocent en cantor-organist was hij werkzaam in achtereenvolgens Hengelo, Oldenzaal en Hilversum. In 1977 werd hij docent aan het Rotterdams conservatorium. Van 1950 tot 1977 was De Marez Oyens lid van het Centrum voor de Kerkzang, een organisatie die zich op velerlei manieren inzet voor ontwikkeling en bevordering van de kerkmuziek. In het *Liedboek* treffen we vier melodieën van De Marez Oyens aan, waaronder de melodie van lied 42.

Het is een feestelijke melodie die op zichzelf niet erg moeilijk is. Het meest lastige zal nog zijn dat de melodie (in de woorden van de componist:) 'weinig tijd laat voor frasering, zodat de ademhaling lussen de regels snel en beheerst, maar onopvallend moet geschieden'. Het lied dient vooral niet te langzaam en log uitgevoerd te worden, bijvoorbeeld

42 Verheug u, gij dochter van Sion

naar Zacharia 9:9-10

Gerrit de Marez Oyens

1 Ver-heug u, gij doch-ter van Si-on,
en jonkvrouw Je-ru-za-lem, juich!
Uw ko-ning rijdt bin-nen,
het rijk gaat be-gin-nen,
de za-li-ge tij-den,
Hij komt ons be-vrij-den
rechtvaardig, zachtmoe-dig,
de aar-de zal spoe-dig
een bloei-en-de tuin zijn van vre-de en recht,
de Heer heeft her he-den ge-zegd.

2 Verheug u, gij dochter van Sion,
en jonkvrouw Jeruzalem, juich!
Hij zal u regeren
met God en met cre.
De wagens, de paarden,
de wapens, de zwaarden,
krijgszuchtige plannen,
Hij zal ze verbannen,
Hij zal ze verdoen in zijn toorn en zijn recht,
het is van te voren voorzgd.

3 Verheug u, gij dochter van Sion,
en jonkvrouw Jeruzalem, juich!
Zijn daden, zij zullen
de aarde vervullen,
voor jood en voor helden
door dood en door lijden
draagt Hij met zich mede
de blijdschap, de vrede,
Hij rijdt op een ezel. Hij lijdt als een knecht,
zo brengt Hij het leven terecht.

W. Barnard, geb. 1920

beeld door de kwartnoot als teleenheid te nemen. Een goede tempo-indicatie lijkt mij MM f50 voor de gepunteerde halve noot.

In de eerste twee regels wordt de opgetogenheid, waartoe de tekst oproept, muzikaal mooi vorm gegeven en ondersteund. Dit wordt niet alleen bereikt door het driedelig ritme, maar ook door het melodisch verloop, waarbij alle tonen van de majeureladder worden gebruikt. In de eerste regel wordt de laagste noot, en in de tweede regel de hoogste noot van de majeuretoonladder bereikt, met als top-punt het haast extatische melisme {meerdere noten op één lettergreep} op het woord 'juich'.

Opvallend in het middendeel van deze melodie is de sequensmatigheid. Dat betekent hier dat regel 4 gelijk is aan regel 3. alleen wordt de regel een toon hoger gezongen. Hetzelfde doet zich voor bij regel 5 en 6. Met de regel 7 en 8 komt de melodie als het ware even tot stilstand. In deze melodieregels wordt eigenlijk 'twee keer een circulatie om één toon (c.q. cis!) gemaakt. Vooral in het eerste couplet zijn in deze regels volop rijmende woorden aanwezig. In combinatie met de circulatieweging van de melodie levert dit een prachtig effect. Het geldt trouwens voor de hele melodie dat zij een bijzondere eigenschap van de tekst, namelijk het fraaie gebruik van het rijm, optimaal tot haar recht laat koinc.

Dr. J Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont in Zuidhorn

Kopiëren van dit artikel is toegestaan, maar een uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.

Regionale platforms voor gelijkgerinden

Binnen de toekomstige Samen op Weg-kerken hoeven plaatselijke kerken niet perse te fuseren. Ook classicaal komt er meer ruimte om liet eigene tot uitdrukking te brengen. *Kerkinformatie* van maart meldde daarover:

Gemeenten die moeite hebben met Samen op Weg kunnen elkaar ontmoeten in *eigen sub-classes of ringen*. Daartoe heeft de triosynode van eind januari in Lunteren besloten. 'Bezwaarde' gemeenten krijgen daardoor enige ruimte om op het bestuurlijke tussenniveau het contact met gelijkgezinde gemeenten in stand te houden. Tot nu toe wilde de triosynode alleen gemeenten en kerken toestaan om plaatselijk van een fusie af te zien. Het bovenplaatselijke verband maakt het gemeenten mogelijk om met alleen hervormden, gereformeerden of lutheranen te overleggen om vanuit dit overleg de *classicale vergadering van advies te dienen*.

De synoden hebben verder de afspraak gemaakt dat er in de overgangsbepalingen bij het nieuwe kerkrecht een artikel komt te staan waardoor de *classes meer tijd krijgen om te fuseren*.

Enkele hervormde afgevaardigden dienden amendementen in om op het tussenniveau nog meer ruimte te scheppen voor vernutste mensen. Ds. J. Harteman uit Wezep stelde voor om gemeenten die grote moeite hebben met de vereniging samen te brengen in een *buitengewone classis*. De vergadering nam dit voorstel niet over, omdat men het belangrijk vindt dat gemeenten van verschillende richtingen elkaar bovenplaatselijk ontmoeten.

Kerkscheuring

Een tweetal syniideleden nam openlijk woorden in de mond van een *kerkscheuring*. Ouderling H. Reurink uit 't Harde stelde dat drie gemeenten uit zijn gebied met zeker 2500 kerkangers per gemeente zouden afhangen. Wij noemde de namen Elspeet en Doornspijk. Diaken J. Eits uit Maal-tensdijk zag Samen op Weg als '*een splijtzwam*' functioneren. Hij vroeg in een amendement dat er op verontrusten 'geen *dwang uitgeoefend zal worden om tegen hun geweten mee te gaan in deze fusie*'. Zijn voorstel haalde het niet, omdat er ongewild juridische consequenties aan vast kunnen zitten.

Prediking in de context van de stad

In De *Waarheidsvriend* van 17 februari schreef ds PL. de Jong. Hervormd predikant in Delfshaven. over de vraag hoe je Gods Woord moet brengen in het totaal verwereldlijkte klimaat van de grote stad:

Preken in de stad

Toen ik acht jaar geleden naar Rotterdam-Delfshaven kwam, koos ik bij mijn intrce bewust voor Hand. 1K en niet voor 17.. In Mand. 17 doet Paulus zijn beroemd geworden poging via een algemene aanloop over god en godsdienst met kleine letter in een *getuigend gesprek te komen met Atheners* op de Areopagus. Dat gesprek brak snel rif, slechts een paar mensen toonden belangstelling en kwamen tot geloof. Van het ontstaan van een gemeente hoor je niets. van eeti brief van Paulus aan de 'heiligen in Athene' weten we ook niets. Van Athene reisde Paulus echter vrijwel meteen naar *Korinthe*, Hand. 18. Daar zou hij het anders gaan aanpakken. In 1 Kor. 2:2 vertelt hij dat hij bij het zien van Korinthe zich voor-

G.J. van Middelkoop

nam 'niets te weten dan Jezus Christus en Dien gekruisigd.' Niet allerlei aanloop dus, maar *meteen de Item van het evangelie*. Daarmee zou hij aan de slag gaan. Zo gezegd, zo gedaan. Al snel kwam er veel tegenstand. maar Christus bemoedigde hem met de woorden: 'Spreek en zwijg niet... want Ik ben met u .... niemand zal je kwaad doen..... Ik heb veel volk in deze stad..'(Hand. 18:9, 10). Zo las ik toen Hand. 17 en 18. En zo begon ik in Delfshaven. Met de gedachte: blijf bij het hart van het evangelie van Jezus Christus. Zijn kruis en opstanding. Spreek en zwijg niet. In de praktijk viel dat niet mee. Af gauw raakte ik in een soort crisis betreffende de hoorders. Waar zaten die op te wachten? Hoe moest het evangelie van Jezus Christus de Gekruisigde hen voorgesteld en verkondigd worden? Waren ze niet heel erg divers, jong en oud? En met name veel jonge mensen intellectueel van behoorlijk niveau? Hoe zeg je de dingen voor hen zo, dat het ergens op slaat en zij door de woorden van mij heen de Stem van de levende God horen? Onwillekeurig wisselde ik wat van preekaanpak, meer Hand. 17 dan Hand. 18. Op *zoek naar een aanloop, een opening*. Vaak zonder voldoening. Ik raakte er behoorlijk gedeprimeerd van. De ban brak pas, toen ik opnieuw besloot om - zoals Paulus in Korinthe - in eerste instantie *zo dicht mogelijk bij het hart van het evangelie* te blijven, bij Jezus Christus. En tegelijk heel dicht *bij mezelf*. Vervolgens *bij de hoorders*.

Veel bijbel

Voor de prediking betekent dat volgens mij, dat ook in de context van de stad – zeker in de context van de stad – je veel werk moet maken van de exegese van de tekst en de pericope. Dus: preken met veel bijbel...! *De bijbel zelf moet het beslissen-de doen*: de boodschap zeggen en overbrengen.

Over de rol van de context waarin deze boodschap valt en uitgelegd wordt, is op zich heel veel te Leggen. Hoe sta je in het spanningsveld tussen tekst en context. Wanneer pleeg je verraad aan de Schrift en wanneer pleeg je verraad aan de context waarin de hoorders staan. Ik ga op die vragen hier nu niet in.

Zelf ervaar ik het als heel wezenlijk, dat de Schrift eerst gelezen wordt. Gehoord, ondergaan. Daar begin ik vaak. Wat naïef en onbevallen. Ik lees daarom bewust één, hooguit twee lezingen. Bij voorkui- enig lectio continua.

Wat roept de lezing op aan verrassing, verwondering, heimwee of verzet, vervreemding of verbijscoring misschien. Pas daarna begin ik echt met de uitleg zelf. Omdat de context in de stad vaak heel apart, divers en steeds wisselend is, lijkt het mij heel wezenlijk elke keer weer veel werk te maken van de uitleg om scherp te krijgen in wat voor bijbelse context een en ander gebeurt. Wat er daar gedaan of gezegd wordt, hoe in die of die context bekende bijbelse kernwoorden als verbond, verkiezing, verzoening, vergeving enz. functioneren.

Wat zegt Paulus nu precies. Daarbij steeds bedacht op de context waarin de leden van de gemeente zich alle dagen ophouden. Waar het een aan het ander raakt. En er is van gelijktijdigheid, van herkenning, zodat toepassingen voor de hand liggen.

Het hart van God en het hart van de mens

De kern van de preek vormt voor mij steeds het moment, waar even *het hart van God hoorbaar wordt en de dingen gezegd worden tot heel dicht bij het hart van de mens*. In de uitleg van de Schriftwoorden moet op een zeker moment iets gaan oplichten van het hart van God en de bewogenheid van Christus. Barmhartig en genadig, met ongelooflijk veel compassie voor verloren schuldige mensen. Maar ook soms verbijsterend confronterend en ontdekkend, met name voor wie Hem kennen. 'Ook in de weg van uw gerichten, hebben we U verwacht, O HEERE!' En dat dicht bij het hart van wie luisteren. Voor mijn gevoel gebeurt hier altijd het meest wezenlijke: hier wordt je aangesproken door de *Levende Zelf*. In de ruimte gezet, toegerust ook en de weg gewezen, getroost en bevestigd. Juist in de stad hebben mensen dat heel hard nodig. Voor mij is deze kant van de prediking heel wezenlijk. Zeg maar: de bevindelijke kant. Niet zozeer als 'een' element, een onderdeel, als wel een soort setting, waarin liet bijbelgedeelte afrolt, zijn weg gaat, woorden een bijzondere lading van God krijgen. Ontdekkend en verhelderend, je erbij betrekking, taai verzet brekend, de last afnemend van verdronken of open schuld, verzoenend met God en met jezelf. Schokkend soms en diep ontroerend, ook bitterheid wonderlijk zacht makend, deukend genezend.

Niet dogmatisch, niet rationeel
Bijbels preken: *niet dogmatisch, rationeel of moralistisch. Meer naar het dogma toe, dan van het dogma uit* (W. Dekker). Geen grote dikke woorden of waarheden, wel hoge woorden. Van God, daarom ook met respect en ingehoudenheid gezegd. Geen dikke woorden, gesproken van

uit een zeker formeel, kerkelijk gezag. Naar mijn idee werkt dat van geen kanten, het komt over als uiterst betuttelend, zeker als je ook nog gelijk hebt als dominee, en dat heb je meestal... Maar dat werkt niet, men is veel te kritisch, te mondig, gewend zelf iets te vinden, te kiezen, te beslissen in de stad. Daar zit een hele goeie kant aan. Dat moet je mensen niet afnemen, maar juist heel sericus nemen. In *de prediking is er alleen het gezag van de Schrift zelf*. Is er echt iets van 'alzo zegt de Here', dan wordt men stil .. en neemt men ter harie.

Verhalend preken

Prof. dr. W.H. Velema gaf in De Wekker van 3 maart aandacht aan het verhalend preken (in vaktermen: het narratieve preken):

Waarom zoveel belangstelling voor het narratieve in prediking en ethiek? Mijns inziens hangt deze belangstelling samen met de slogan: De tijd van de grote verhalen is voorbij. Daarmee neemt men *afschied van de leer als samenhangend geheel, van een doordachte en doorwrochte boodschap die de substantie van het geloof bepaalt*. Het leven is fragmentarisch en individualistisch geworden. In verband hiermee wordt het geloof ook als fragmentarisch beleefd. Met name de innerlijke, gesloten samenhang is voor velen weggefallen. We moeten het doen met *ren* greep hier en met een *gedachte daar*. Ik ben geneigd in dit verband het woord 'een hap-en-snap-preek' te gebruiken. De hoorder moet maar zien wat hij ermee kan. Hij pikt er maar uit wat hem aanspreekt en wat hem iets doet. In dit kader past de narratieve benadering van de preek. Het Evangelie als een verhaal van toen voor de mens van nu. Niet meer een samenhangen-

de leer, nog minder een leerstelling uiteenzetting, maar een de hoorder toesprekend en aansprekend verhaal, waar hij zichzelf in herkent: eii waar hij ook **wat** mee kan. Vooral het *fragmentarische, het incidentele, het moment* van zulk prediking doet het goed hij veel loorderc. De preek mankt het de hoorder niet moeilijk. De overgang naar de praktijk ligt voor de hand en verloopt daarom vrij eenvoudig.

Narratieve prediking: twee verhalen

Men lette erop dat tiet in narratieve prediking eigenlijk om twee verhalen gaat. Het verhaal van de Bijbel (de tekst) en liet levensverhaal. Men kan ook zeggen: het ervaringsverhaal van de hoorder. Die twee worden met elkaar in verband gebracht. Naar mijn gedachte ligt hierachter een centraal begrip uit de dogmatiek van professor H. Berkhof. Hij introduceert de term bi-polariteit, waarmee hij aandacht vroeg voor de Bijbel en voor de hoorder, de mens van vandaag. Beide moeten op elkaar worden afgestemd. De boodschap richt zich tot de hoorder. De hoorder bepaalt mede de (uitwerking van de) boodschap.

Zowel in de predikkunde als in de ethiek is dit *bi-polariteitsmodel* van grote invloed geworden. Het wordt zelfs een *hermeneutische sleutel* genoemd. Dat wil zeggen: het is een beslissend en normatief middel voor het omgaan met de Schrift, in prediking en ethiek.

Narratief preken betekent meer dan dat een dominee (voor)beelden gebruikt. Het wil eigenlijk zeggen dat de preek zelf een verhaal is. Het levensverhaal van niensen van toen, gehoord en verwerkt in het levensverhaal van mensen van nu. Tussen toen en nu als polen beweegt zich de narratieve prediking, die van beiden en voor beiden iets heeft.

Vervolgens wijst Velema op een recent boek, *'Concreet en beeldend preken'*, van Paul Oskamp en Rudolf Geel.

Verhalend en betogend

Om bepaalde reden noem ik dit boek. Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen narratieve en betogende prediking, terwijl er ook van mengvormen melding wordt gemaakt.

De conclusie van de schrijvers is dat we in een preek zowel het *betogende als her verhalende element nodig hebben*. De accenten op een van beide kunnen verschillen. Geen van beide mag ontbreken. Dit is een waardevolle conclusie. Zij bevat terecht kritiek op alleen maar narratieve prediking.

Ik zou dit betogende vooral willen onderstrepen vanuit de *opdracht tot verkondigen* - het bijbels kerygma moet gepredikt worden.

De verhalende vorm kan alleen slaan op de presentatie van de boodschap. Er zijn teksten die per definitie kerygma, verkondiging, zijn. Men breke ze niet in stukjes, men make er geen fragmenten van omdat het grote verhaal het niet meer zou doen. Het kerygma moet bij de hoorders landen. Daarom is de presentatie van het kerygma een kunst. Bijna zou ik zeggen - een kunst apart. Toch zou dat onjuist zijn, want de presentatie wordt bepaald door het kerygma. Een tekst van Paulus bespreek je anders dan een psalm uit de diepte. Abrahams offer van zijn zoon Izaäk is andere stof dan het Duizendjarig Rijk uit Openbaring 20.

In de presentatie is verscheidenheid van vorin mogelijk, ja zelfs geboden. Het kerygma (de boodschap die verkondigd moet worden) mag nimmer ontbreken. Zij is het hart van de prediking. Eeti preek kan in de verhaalvorm gebracht worden. Dat mag

dan gebeuren, als de boodschap van de preek om de verhaalvorm vraagt of daarin past. Ik denk nu aan de geschiedenissen uit Oud en Nieuw Testament. Het is niet zonder reden dat een deel van de Bijbel bestaat uit geschiedenissen die verteld worden. Een preek over zo'n geschiedenis moet dan ook in de verhaalvorm gesteld worden.

Daarbij bedenke men twee dingen: ook eer! *verhalende preek heeft ren verkondigingsspits*. De preek brengt een boodschap. Men kan de preek niet laten opgaan in het verhaal. De toespitsing betekent ook toepassing. De spits is gericht op het beleven van de gemeente. Vandaar dat de preek meer is dan het navertellen van het verhaal.

In aansluiting hierbij wijs ik erop dat de verhaalvorm niet op zichzelf staat, maar dienstbaar is aan de verkondiging. Het verhaal als vormgeving is dienstbaar aan het overbrengen van de boodschap. Zodra het verhaal verzelfstandigd wordt, verliest het zijn dienend karakter. Daarmee wordt het ongeschikt voor gebruik in de verkondiging.

Het blijft een feit dat de ene predikant gemakkelijker met de verhaalvorm overweg kan dan de andere. Wie een betogende aanleg heeft bij liet preken, moet zich oefenen om het verhaal als verhaal tot zijn recht te laten komen. Wie een verhalende aanleg heeft, mag het betogende, in de zin van het verkondigende, nooit uit het oog verliezen.

Het verhaal van de hoorder

Aan het einde van deze overwegingen komt nog een keer de vraag naar voren: *hoe staat het dan met het (levens)verhaal van de hoorder? Is daarvoor ook plaats in de preek?*

Zeker wel, maar nter als een hermeneutische sleutel. Met deze uitdrukking doceerde ik hierboven erop, dat dat verhaal inhoud vaai

de preek zou zijn. Alsof het levensverhaal van de hoorder zelf een deel van de preek is. Het komt in de preek aan de orde, als het adres waarop de boodschap gericht is en waarvoor het bestemd is. Dat verhaal mag een plaats in de preek innemen; altijd als het adres waar de preek zijn uitwerking heeft: dus waar de preek verwerkt wordt. Die verwerking vraagt om herkenning van de boodschap door de hoorder. Die verwerking is alleen mogelijk als blijkt dat de preek (wil men, de prediker) de hoorder kent. Dan vindt er overname en verwerking plaats. Beide woorden acht ik karakteristiek voor wat een goede preek in het leven van de hoorders doet. Wil dit toch niet zeggen dat de hoorder een bijdrage levert aan de preek; ja zelfs dat hij of zij een stukje van de preek is? Neen, er blijft onderscheid tussen boodschap en ontvanger. Die twee moeten niet door elkaar laten lopen. Juist als boodschappen ontvanger van elkaar onderscheiden worden, is er ruime aandacht mogelijk voor de ontvanger die de boodschap moet verwerken.

Methode of Heilige Geest?

Ik heb deze artikelen geschreven vanuit het verlangen om dienstbaar te zijn aan het werk van de Heilige Geest. Het nadenken over liet hoe, over de vorm van de dienstbaarheid. behoort hij de eerbied voor de Geest en bij het intensieve gebed om Zijn werk, ook door de prediking. Daarom is er ruimte en aandacht voor narratieve prediking, maar op een heel bepaalde manier. Het verhaal is diefstbaar aan de verkondiging. De hoodschap van het heil kan in verschillende vormen, op verschillende manieren gebracht worden. Als de boodschap de hoorders maar bereikt en hen raakt.

Ik volg mijn roeping na door dr. C.A. Groenewold.

Deze 8^e uitgave van het IRTT gaat over ds. S.J.P. Goossens en de zending op Oost-Sumba. Het historisch materiaal uit het Sumha-verleden werd door het Archief- en Documentatiecentrum te Kampen werd ter beschikking gesteld aan de auteur, en op basis daarvan heeft hij zijn onderzoek verricht naar de veelbewogen geschiedenis aangaande het werk van zending ds. S.J.P. Goossens. Het resultaat treft u in deze publicatie aan.

Uitgegeven door het Institute of Reformed Theological Training (IRTT) te Zwolle, f 17,50 (184 blz.)

Mensen hebben mensen nodig door I. de Jong-de Haan.

Dit boekje is op initiatief van de Seniorenraad van het GMV tot

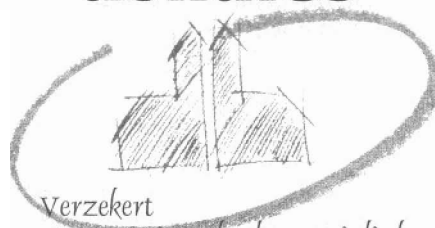

nieuw uitgekomen

stand gekomen. In het kader van het Internationaal Jaar van de Ouderen is er voor het onderwerp "Vereenzaming" gekozen. Juist onder ouderen is het gevaar groot dat alleen zijn, eenzaamheid wordt. Volgens de auteur is dat in veel gevallen te voorkomen. Het is daarbij van groot belang dat de oudere zelf initiatief neemt om ervoor te zorgen niet in een isolement te raken. Natuurlijk speelt de omgeving ook een grote rol als het gaat om regelmatige contacten.

Uitgegeven door het Gereformeerd Maatschappelijk Vakverbond (GMV) te Zwolle, f 15,00 (80 blz.)

donatus

Verzekert
van Avondmaalstel tot Zaddeldak
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1825 de verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hoffantlaan 8
Tel 073 5227700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD